

Національний університет "Острозька академія"
Навчально-науковий інститут лінгвістики
Кафедра комп'ютерної лінгвістики

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Студентки 2 курсу, групи МКЛ-2
спеціальності: 035.10 Прикладна лінгвістика

Стриги Олександри Володимирівни
Керівник: Поліщук Вікторія Леонідівна
кандидат філологічних наук, доцент

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Роботу розглянуто і допущено до захисту
на засіданні кафедри комп'ютерної лінгвістики
протокол №__ від “__” _____ 2024 р.

Зав.кафедри _____ Леся КОЦЮК

м. Острог – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	5
1.1. Загальне визначення та специфіка військової термінології.....	5
1.2. Лексико-семантичні особливості військової лексики англійської мови.....	18
РОЗДІЛ 2 ПЕРЕКЛАД ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ: СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ.....	32
2.1. Аналіз основних стратегій перекладу військових термінів.....	32
2.2. Використання контекстуальних факторів у перекладі військової термінології	45
2.3. Типові труднощі у перекладі військової термінології та шляхи їх подолання.....	58
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена зростаючою потребою у високоякісному перекладі військової термінології, що використовується в офіційних документах, наукових публікаціях, а також у засобах масової інформації. У сучасних умовах правильний переклад військових термінів має стратегічне значення, адже від нього залежить розуміння змісту документів, що стосуються питань безпеки та оборони.

Об'єкт дослідження є військова термінологія сучасної англійської мови.

Предмет дослідження лінгвістичні та перекладацькі особливості військових термінів сучасної англійської мови, а також методи і стратегії їх перекладу на українську мову.

Метою роботи є визначення специфіки військової термінології сучасної англійської мови, аналіз основних перекладацьких стратегій і розробка рекомендацій щодо їх адекватного перекладу на українську мову.

Для досягнення мети у роботі поставлено наступні **завдання**:

1. Розглянути поняття та специфіку військової термінології як складової спеціальної лексики сучасної англійської мови.
2. Дослідити лексико-семантичні особливості військової лексики.
3. Проаналізувати основні стратегії перекладу військових термінів.
4. Визначити роль контексту у перекладі військової термінології.
5. Окреслити типові труднощі у перекладі військових термінів та запропонувати шляхи їх вирішення.

Методологія дослідження становить теоретичний та порівняльний аналізи літератури.

Матеріалом дослідження словники військових термінів (одно- та двомовні); наукові статті, монографії про особливості перекладу спеціалізованих текстів.

Наукова новизна дослідження полягає у системному аналізі особливостей перекладу військової термінології, з урахуванням її специфіки та динаміки розвитку, а також у розробці практичних рекомендацій для перекладачів.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів у підготовці перекладачів, укладанні словників, перекладі військової документації, а також у наукових і освітніх цілях.

Апробація результатів: дослідження здійснювалося через публікацію статті на науковому блозі Національного університету “Острозька академія”.

Структура роботи. Магістерська робота складається з 2 розділів із висновками до кожного пункту розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатку. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок. Основний текст дослідження подано на 30 сторінках. У першому розділі викладено матеріал про теоретичні основи дослідження військової термінології Другий розділ присвячено перекладу військових термінів: стратегії та практичні підходи.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Загальне визначення та специфіка військової термінології

Словниковий запас кожної мови постійно розвивається. Лінгвістичні фактори та особливості спільноти впливають на еволюцію будь-якої мови. Динамічний процес поповнення словникового запасу, особливо в часи фундаментальних соціально-політичних змін, викликаних прогресом науки і техніки, піднесенням культури і мистецтва, інтенсифікацією контактів із зовнішнім світом і т.д. військова сфера є одним з основних постачальників інноваційної лексики для сучасних мов, в нашому випадку української та англійської. Події останніх років стали потужними екстралінгвістичними чинниками, які сприяли появі нових термінів і значень слів, що відображають реалії сучасного суспільства.

Військова фахова мова як спеціальна мова, що обслуговує різні аспекти військової галузі, унормовується та функціонує задля забезпечення військової безпеки певної держави. Ця сфера взаємопов'язана з іншими сферами, як-от політичною, науково-технічною, соціокультурною.

В силу своєї особливої комунікативної та функціональної спрямованості професійна мова військової сфери функціонує в рамках трьох функціональних стилів:

- офіційно-ділового,
- публіцистичного;
- наукового [35].

Одна з переваг цих стилів залежить від теми спілкування. Загалом, на думку Л. Туровської, іншого українського лінгвіста, на розвиток військово-спеціалізованих мов впливають екстралінгвістичні чинники, такі як соціально-економічні, соціально-комунікативні (естетичні, інтелектуальні), історичні та політичні. І. Литовченко зазначила, що ці позакласні фактори впливають на рівень розвитку науки і техніки в мовному середовищі, соціально-політичні умови в мовному

суспільстві, термінологічну політику держави, функціональний статус державної мови, міжнародний статус національної мови [23, 206].

Військова сфера – це невід’ємна частина сучасної суспільно-політичної сфери, тому не випадковою сьогодні є досить часта інтервенція військових слів і фразем у публіцистичні та художні тексти [6]. З точки зору загальної типології професійного мовлення велика частина жанрів, закріплених за військовою сферою, стосується інтрапрофесійної комунікації, тобто комунікації, що не виходить за межі професійної спільноти. Інтрапрофесійні жанри в аналізованій сфері розподіляються на дві основні групи:

1) ті, які зорієнтовані на розпредмечування (військова публіцистика, військово-наукова комунікація, військово-дидактична (підручники, навчальні посібники з військової справи)); комунікація;

2) жанри регулятивного характеру (настанови, інструкції, накази, команди, розпорядження тощо).

Проміжну позицію займає жанр бойових статутів, який характеризується подвійною прагматичною метою, де мета оволодіння діяльністю поєднується з метою її врегулювання. Низка жанрів, закріплених за комунікацією у військовій сфері, виявляє подібні риси з жанрами інших фахових мов та охоплює насамперед військову публіцистику, військово-наукову та військоводидактичну комунікацію [6].

Окремо слід виділити воєнно-публіцистичні тексти. Політичні події та військові конфлікти радиться в газетах та телебаченні, при цьому журналісти використовують спеціальні терміни. Крім того, в публіцистиці тексти спрямовані на те, щоб вплинути, викликати негативне ставлення до подій, що відбуваються, або до країни, представити свідомо неправильний хід військової історії. Для публіцистичних текстів важливу роль відіграє суспільна спрямованість та передача точного соціально-політичного змісту. Також характерним є використання кліше, газетних штампів, термінів, реалій, експресивно оцінних слів [6].

Військова лексика, яка вживається в публіцистичному стилі, є сукупністю лексичних одиниць, пов’язаними з усіма згаданими вище видами військової комунікації. Це можуть бути терміни, пов’язані з технічним оснащенням армії,

дипломатичні терміни, так само терміни, що описують тактичні та стратегічні воєнні дії (наприклад, operations – воєнні дії, target acquisition – виявлення та фіксування цілей противника, defences – оборонні споруди, infra-red devices – інфрачервоні прилади). Їхня особливість полягає в тому, що вони розкривають поняття сучасної дійсності та відрізняються високою частотністю. Ці терміни широко відомі і зрозумілі читачеві, оскільки вони спрямовані на певне сприйняття.

Британський лексикограф Дж. Айто [41] зазначає, що будь-які технічні досягнення або політичні події, у яких беруть участь військові, спонукають до створення нового словника. Це свого роду парадокс, проте війни, незважаючи на численні руйнування, мають генеративний вплив на розвиток фахової мови військової сфери. «Найбільш загальними тенденціями зміни в лексичній системі мови в періоди воєн будь-якого типу є активізація військової лексики в усіх функціонально-стилістичних різновидах мови; розвиток системи військової термінології; поява нових термінів, які називають нові денотати; зміна обсягу значень деяких слів спільної мови завдяки семантичним переносам (лексичним метафорам); поява неологізмів, запозичених з мови противника, часто з пейоративним значенням тощо».

Військова лексика, як одна з найстаріших професійних підсистем, має свої особливості розвитку і функціональності. Розуміння процесу виникнення та розвитку української військової лексики, яка на різних етапах відображала концептуальні засади військової сфери, було відображено в мовній студії. Але найменш вивченим в українській мові є питання функціонування військової лексики як якоїсь цілісної системи, її розвитку та впорядкування.

У наукових джерелах наявна низка лінгвістичних зарубіжних праць, присвячених з'ясуванню походження спільнослов'янських і староукраїнських військових найменувань [17,444].

Лексика, що виражає поняття, пов'язані з воєнними подіями, переліченими в Іпатіївському списку Галицько-Волинського літопису, була проаналізована з точки зору семантики в дослідженні А.Генсьорського [11,283].

В науковій розвідці П.Ковалів «Лексичний фонд літературної мови Київського періоду XI—XIV ст.» описує групивійськовихноменівза походженням [17,444].

Військова лексика козацької доби досліджувалася в лінгвістичних студіях В. Горобця (лексика історично-мемуарної прози I половини XVIII ст.) [12, 127], С. Гриценко (лексичні латинізми в україномовних текстах кінця XVI — XVII ст.) [13, 367], Г. Халимоненка (тюркська військова лексика в мовленні українського козацтва) [36,142], М. Худаша (українські козацькі назви-композиції середини XVII ст.) [37,5]. Проблемі становлення військової субмови присвячене дослідження Б. Якимовича (військовий суржик в українській військовій термінології, проблеми української військової термінології).

Стислий огляд розвитку української військової термінології репрезентовано в посібнику Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк «Українське термінознавство» [24]. Українська військова термінологія є предметом дисертаційних праць Т. Михайленко [28,48], Л. Мурашко [29,164] Я. Рибалки [31,193], Я. Яремка [38,16], Н. Яценко [39,38].

Т. Михайленко досліджує інтра- та екстралінгвальні аспекти формування й функціонування військової терміносистеми в українській, російській і німецькій мовах [28,48].

Л. Мурашко здійснює ґрунтовний аналіз військових звань та посад як основи сучасної військової терміносистеми [29,164]. Я. Рибалка студіює військову лексику козацтва, дає їй комплексну характеристику, висвітлює питання про основні типи системних зв'язків та аналізує генетичний аспект структури козацьких військових номенів [31,193].

Я. Яремко вивчає процес становлення української військової термінології, використовуючи військові словники, різноманітні правильники, статuti, журнали, що видавалися в Україні та за її межами [38,16]. У дослідженні Н. Яценко на основі значного за обсягом матеріалу, засвідченому в лексикографічних працях і спеціальних наукових студіях, зібрано й проаналізовано назви військової форми одягу в українській мові на генетичному та функціональному рівнях у діахронному аспекті [39,32].

В українській мові немає відповідників назв зброї, боєприпасів і конструкцій навідмінно від англійської мови, але цей пласт українського словника цікавий з різних точок зору. Його етимологія, номінативні особливості, семантика, словотворчі характеристики, стилістичні параметри вживання, зв'язок з екстралінгвістичними факторами. У складі військової лексики зазвичай розглядаються слова і словосполучення, що передають певні військові поняття, пов'язані з армією, збройними силами і т. д.

Військова лексика – це складна система, яка охоплює поняття, пов'язані як із життям військовослужбовців, так і з виконанням ними обов'язків у військовій службі. Крім того, військова лексика все частіше з'являється сьогодні в повсякденному словнику людей, тому систематизація, класифікація та вивчення процесу формування та поширення є доцільним і необхідним [30].

Мельник П.П. Юрковська М.М. у своєму дослідженні зазначають «Військова лексика є складною системою, яка включає в собі поняття пов'язані як з побутом військових, так і з їхніми безпосередніми завданнями на службі.» [27] Окрім того, військова лексика тісно переплітається з повсякденною мовою, військові лексичні одиниці все частіше з'являються у вокабулярі мовця, а тому систематизація, класифікація та дослідження процесів утворення та розповсюдження є доцільним та необхідним.

Поняття «військова субстандартна лексика» об'єднує різні соціально-функціональні класи слів, що використовуються у військовій мові в неформальному спілкуванні, а саме жаргонізми, сленгізми та сленгові фразеологічні вирази.

Дослідження військової лексики у синхронії та діахронії дало можливість вченим розподілити її на такі основні групи як: – військова термінологія, що позначає поняття «безпосередньо пов'язані з військовою справою, збройними силами, методами збройної боротьби тощо»; – військово-технічна термінологія, що позначає поняття «безпосередньо пов'язані з військовою справою, збройними силами, методами збройної боротьби тощо»; – емоційно-забарвлена військова лексика, представлена словами та сполученнями, які часто використовуються

переважно у військовій розмовній мові і фактично є стилістично синонімами відповідних військових термінів [7, 13].

Для розмежування компонентів військової субмови лексикологи використовують логіко-предметне членування на тематичні групи. Відношення між елементами тематичної групи зумовлені екстралінгвальними чинниками, а власне група є сукупністю ідеальних і матеріальних денотатів, які позначаються словесними знаками [21, 219].

Г. Халимоненко диференціює військову лексику за тематичними групами:

- 1) назви, що відображають організацію війська;
- 2) рангова термінологія Війська Запорізького;
- 3) лексика на позначення атрибутів влади;
- 4) терміни на позначення понять стратегії і тактики;
- 5) назви зброї та бойових знарядь;
- 6) термінологія судноплавства;
- 7) назви реалій, пов'язаних із кіннотою [36,142].

Досліджуючи мову історичних романів, Н. Яценко з-поміж військової лексики виокремлює:

- 1) тематичну підгрупу лексем на позначення військових осіб;
- 2) тематичну групу назв старовинної зброї, військового спорядження та регалій;
- 3) тематичну групу слів на позначення стратегії чи тактики, бойових дій, військових операцій [50, 30–32].

Студіюючи військово-морську термінологію, О. Андріянова збільшує діапазон досліджуваних одиниць і виділяє такі тематичні групи:

- 1) найменування кораблів і суден Військово-Морських Сил України;
- 2) назви частин архітектурної будови корабля й приміщень спеціального призначення;
- 3) назви на позначення двигунів і допоміжних механізмів корабля (машин, пристроїв, приладів, апаратів, устаткування та їх деталей, корабельних систем);
- 4) назви морехідних, бойових і тактичних властивостей корабля;

5) назви на позначення одиниць виміру, стандартів;

6) назви умов плавання, морських небезпек і засобів навігаційного обладнання морських шляхів;

7) назви, пов'язані з проектуванням, будівництвом і ремонтом корабля;

8) назви, пов'язані з навігацією;

9) назви на позначення озброєння та рятувальних засобів корабля;

10) назви на позначення військових звань і військово-морських спеціальностей;

11) найменування на позначення понять, властивих морській авіації;

12) назви на позначення військових дій;

13) назви на позначення понять, які стосуються рангоуту й такелажу.

Окремо дослідниця виділяє шість лексико-тематичних груп військово-морських команд, як-от:

1) найменування команд для надводних кораблів;

2) назви команд для підводних човнів;

3) назви команд, які властиві корабельному розпорядку;

4) назви команд, які подаються при використуванні підіймальних засобів;

5) найменування стройових команд;

6) назви команд для керування шлюпками [7, 91].

Підсумовуючи поодинокі, проте ґрунтовні й важливі дослідження військової лексики української мови, варто згадати й окремі студії зарубіжних дослідників. Т. Лебедева, досліджуючи військову лексику німецької мови, виокремлює назви на позначення понять:

1) військового мистецтва;

2) тактики й оперативного мистецтва;

3) організаційних та структурних одиниць (номінацій нових організаційних одиниць стратегічного рівня, номінацій військових структур управління, номінацій військових посад тощо);

4) військової техніки й боєприпасів [22,233].

Студіювання військової лексики англійської мови дало змогу Д. Василенку окреслити тематичні групи, пов'язані з керівництвом, управлінням військами; військовослужбовцями; зброєю; військовою технікою; укріпленнями, спорудами; боротьбою, боєм, військовими діями; агресією, насильницькими діями; поразкою; перемогою; цивільним сектором під час війни [8,363].

Зауважимо, що виокремлені класифікації груп військової лексики не є новими, адже ці поняття привертали увагу не лише лінгвістів. Подібна систематизація репрезентує зразок розгалуженої класифікаційної схеми військової сфери, елементи якої подекуди взаємодоповнюють один одного, конкретизують та уточнюють і яка демонструє предмет зацікавлення того чи того науковця.

Науковий досвід щодо питань військової номінації сприяв появі наукових праць, кандидатських дисертацій, досліджень, що репрезентують більш детальну класифікацію назв зброї. Так, наприклад, Я. Рибалка тематичну групу «Зброя» диференціює за мікрогрупами:

- 1) вогнепальна;
- 2) холодна (метальна, ріжуча, ударна);
- 3) боєприпаси;
- 4) допоміжні речі та прилади для стріляння;
- 5) речі й приладдя для зберігання зброї, боєприпасів;
- 6) речі для вироблення зброї [31,193].

Аналізуючи лексикографічні джерела початку ХХ ст., Я. Яремко з-поміж інших груп військової лексики виокремлює: назви зброї та її елементів; назви військової техніки; назви військового спорядження; назви військових споруд, об'єктів [38].

Тематичне членування лексики дає змогу установити місце кожного номена в її цілісній структурі, виявити сукупність семантико-парадигматичних зв'язків і відношень між лексемами в тематичній групі та між групами, а також простежити логічну й лінгвістичну системність фахової субмови загалом. На думку мовознавців, будь-яка тематична класифікація лексики має до певної міри умовний характер, оскільки між окремими групами спостерігається взаємодія. Іноді важко встановити

чіткі межі між номенами досліджуваних груп, що дає підстави говорити про їхній відкритий характер [39, 45].

Згадані вище дисертаційні праці і наукові розвідки вітчизняних та зарубіжних дослідників засвідчують спроби не тільки схарактеризувати різні групи військової лексики, але й увести їх у певні класифікаційні схеми, що є своєрідним путівником для подальших мовознавчих пошуків, зокрема й поглибленого вивчення в межах фахової підсистеми. Пропоновані тематичні класифікації військової лексики загалом не викликають принципових заперечень, однак створюють певну строкатість і репрезентують відсутність єдиного підходу до типології військових номенів.

На наше переконання, це цілком очевидно, тому що диференціація військових номенів у їхньому широкому витлумаченні можлива на основі співвіднесеності військових матеріальних репрезентантів з одиницями фахової лексики. Це пояснює той факт, що дослідження сучасного озброєння мають більш розгалужену класифікацію, зумовлену впливом окремих екстралінгвальних чинників, а саме розвитком військової науки й техніки. Оскільки більшість класифікацій сучасних знавців військової лексики ґрунтується на класифікаціях військових стратегів та істориків, у роботі аналізуватимуться «Назви зброї», «Назви амуніції», «Назви споруд» у межах лексико-семантичного поля «Озброєння та технічне оснащення», що є складником тематичного класу «Армія».

Методологічною основою лексико-семантичного поля галузевої лексики є комплексний системний аналіз. Він уможливорює розгляд фахової субмови як цілісної системи, що містить низку підпорядкованих мікросистем, кожна з яких складається із взаємопов'язаних системних елементів (номенів) [20, 44].

Ураховуючи те, що українська військова субмова є ієрархічною організацією лексики, пропонуємо виділяти в її складі рівні, репрезентовані досліджуваними лексико-семантичними полями, що являє собою набір одиниць, об'єднаних семантичними зв'язками, «Озброєння» і «Технічне оснащення армії», які реалізуються в лексико-семантичних групах «Назви зброї», «Назви амуніції», «Назви споруд».

У зв'язку з цим Ж. Соколовська зазначає, що системний характер фахової лексики простежується при членуванні її на тематичні групи, які репрезентуються в різних типах мовних об'єднань, наприклад, у лексико-семантичних групах. Суттєва відмінність двох понять — тематична група й лексико-семантична група, — наголошує дослідниця, полягає в мовній і позамовній зумовленості зв'язків, які інтегрують елементи тієї чи тієї мікросистеми. Елементи тематичної групи маніфестовані насамперед спільністю позалінгвальних зв'язків і відношень, елементи лексико-семантичної групи пов'язують внутрішньолінгвальні відношення [33,184].

Дериваційний критерій, що являє собою метод класифікації мовних одиниць за їхньою структурою та способами утворення, що включає процеси додавання афіксів і змінення основи для створення нових слів, покладений в основу систематизації військових номенів, є поширеним у мовознавстві. У лінгвістичній традиції під деривацією розуміють процес утворення одних мовних одиниць (дериватів) на базі інших (вихідних), тобто процес творення вторинних мовних знаків, які можна пояснити за допомогою вихідної одиниці: морфів на базі звуків, словоформ на базі морфів, слів на базі інших слів чи словосполучень, тексту на базі висловлювань [46].

Тому розрізняють лексичну, словотвірну, морфологічну й синтаксичну деривацію. Загалом дослідники військової лексики аналізують творення військових номенів морфологічним, лексико-семантичним, лексико-синтаксичним та морфолого-синтаксичним способами [1; 8; 22; 38].

Традиційно явища словотвірної деривації в українській військовій субмові розглядаються в аспекті розмежування лексикограматичних класів слів і виявлення продуктивних моделей. За свідченням мовознавців, військові новотвори репрезентують значні резервні можливості словотвірної мовної підсистеми.

Залежно від того, наскільки активно створюється військова назва за певним словотвірним типом, можна говорити про ступінь його продуктивності. До того ж словотвірна типологія є важливою не тільки для визначення ступеня продуктивності словотвірного типу, але й для більш точного опису його семантики. У такий спосіб

військові номени демонструють семантичні межі, які визначають можливість конструювання слів із певним формантом.

О. Андріянова з найбільш продуктивних способів творення військово-морської термінології виокремлює морфологічний (афіксація, осново-, словоскладання, абрєвіація) та синтаксичний [1]. Табл.1.1.

Систематизація найбільш продуктивні способи творення військово-морської термінології за О. Андріяною.

Способи творення військово-морської термінології

Спосіб творення	Підспосіб	Приклади	Опис
Морфологічний	Афіксація	<i>Navalization</i> (морськість), <i>gunner</i>	Утворення термінів за допомогою префіксів чи суфіксів.
	Основоскладання	<i>Battleship</i> (лінкор), <i>warhead</i> (боєголовка)	Поєднання двох або більше основ.
	Словоскладання	<i>Seafaring</i> (мореплаводство), <i>shipbuilding</i>	Об'єднання частин слів для творення нового терміна.
	Абрєвіація	<i>SONAR</i> (<i>Sound Navigation and Ranging</i>)	Утворення скорочених форм термінів.
Синтаксичний	Словосполучення	<i>Naval combat</i> (морський бій), <i>command ship</i> (командний корабель)	Поєднання слів у термінологічні сполуки.
	Фразеологізми	<i>All hands on deck</i> (усі до справи)	Усталені вирази, які мають специфічне значення.
Інші способи	Запозичення	<i>Admiral</i> (запозичено з арабської через латину)	Залучення термінів з інших мов.

	Калькування	<i>Fleet carrier</i> (авіаносець)	Дослівний переклад іншомовних термінів.
	Транскрипція/транслітерація	<i>Frigate</i> (фрегат)	Передача звучання чи написання іншомовних слів.

Таблиця 1.1.

Л. Мурашко акцентує увагу на морфологічному (суфіксальний, префіксальний, префіксально-суфіксальний, творення складних слів), синтаксичному та морфолого-синтаксичному способах творення [29,164].

Д. Василенко аналізує творення англійських військових номенів морфологічними способами, з-поміж яких виділяє афіксацію, словоскладання. Розглядаючи семантичний спосіб творення, дослідник зауважує, що утворення військових лексичних одиниць в англійській мові у ХХ — на початку ХХІ ст. відбувається, головним чином, унаслідок метафоричного переосмислення слів загальноновживаної мови. Типом метафори, характерним для військової термінологічної лексики, є номінативна метафора, а для військової субстандартною лексики — образна й експресивно-оцінна [8, 120].

Т. Лебедева зазначає, що у військовій лексичній підсистемі сучасної німецької мови значне місце посідає семантична деривація як процес зрушень у структурі значень окремих одиниць, а саме звуження чи розширення цих значень, тобто їх спеціалізація та генералізація. Із боку словотворчих процесів дослідниця поділяє продуковані лексичні одиниці на монознаки (складні слова та деривати) і мегазнаки (складені найменування) [22, 119]. Одним із критеріїв диференціації складників військової лексики є функціональний критерій, який передбачає виокремлення системних угруповань лексичних одиниць залежно від сфери функціонування в загальному лексико-семантичному полі «Військова лексика».

Розмежування термінологічної та нетермінологічної військової лексики, обмеженої чи необмеженої щодо вживання у професійній військовій сфері, є об'єктивно складним і суперечливим. Саме тому в лінгвістиці немає єдності щодо функціональної диференціації військової лексики. Я. Яремко зауважує, що

українська військова термінологія формувалася в несприятливих умовах, і в періоди бездержавності вона не мала комунікативної відтворюваності. Як наслідок, її генеза була не еволюційною, а фрагментарною [38, 1].

Дослідник розмежовує поняття «військова лексика» і «військова термінологія», урахувуючи стилістичну належність цих одиниць. Військова термінологія, на переконання вченого, уживається у спеціальних наукових текстах, а військова лексика — у художній літературі та засобах масової інформації, тобто термін і елемент військової лексики співвідносяться з різною системою понять і відрізняються сукупністю системних зв'язків. Виокремлюючи невійськову загальнонавчальну лексику як складову військової субмови, науковець розділяє військову термінологію на власне військову (спеціальні слова вузької сфери використання) і загальновійськову (спеціальні слова з військової сфери загалом).

Основними одиницями загальновійськової лексики є власне військові терміни, зафіксовані в лексикографічних працях з позначкою військ.: блокгауз, бруствер. Крім них, до військової субмови належать міжгалузеві (двигун, стартер), загальнонаукові (мілітаризація, роззброєння) та загальнонавчальні лексичні одиниці (гачок, щока).

Військова термінологія є складовою частиною військової лексики, відтак потребує тут детального розгляду. Військова та супутня їй термінологія є основою спільних військових дій та взаєморозуміння. Систематизована військова термінологія дає змогу організовувати та проводити спільні операції, чітко сформулювати команди.

Специфіка військова лексика є важливою складовою професійною, яка забезпечує точність і ефективність комунікації в сфері оборони та безпеки. Основними рисами військових термінів є:

1. Однозначність — терміни повинні мати чітке та зрозуміле значення для уникнення помилок у спілкуванні.
2. Функціональність — військові терміни виконують номінативну, регулятивну та інформативну функції, що робить їх ключовими елементами управління та координації дій.

3. Стислість та стандартизація — використання абревіатур та коротких форм (наприклад, НАТО, ЗСУ) сприяє швидкому обміну інформацією.

4. Міжнародний характер — значна частина військової термінології має англійське походження через домінуючий вплив англійської мови у військовій сфері.

Отже, загальне визначення та специфіка військової термінології визначають її як окремий шар лексики, що формується відповідно до потреб військової комунікації. Основними її характеристиками є однозначність, системність, логічність та прагнення до міжнародної уніфікації, що забезпечує точність передачі спеціалізованих понять.

Військова термінологія демонструє динамічність, адаптуючи нові терміни через запозичення або модифікацію існуючих лексичних одиниць. У ній відображаються як національні мовні традиції, так і глобальні процеси уніфікації, що відповідають змінам у військовій науці, техніці та практиці.

1.2. Лексико-семантичні особливості військової лексики англійської мови

У лінгвістиці не існує єдиного трактування поняття «термін», тому узагальнюючи трактування вітчизняних та закордонних вчених, можна стверджувати, що *термін* — це одиниця будь-якої конкретної природної або штучної мови, що володіє стихійно або свідомо сформованим спеціальним термінологічним значенням, яке може бути виражене в словесній формі або в тому чи іншому формалізованому вигляді, і досить точно і повно відображає основні, суттєві на конкретному рівні розвитку науки і техніки ознаки відповідного поняття [20, 225].

Мовознавці виокремлюють п'ять способів термінотворення: *семантичний, морфологічний, морфолого-синтаксичний, синтаксичний* і *запозичення*. Опрацьований матеріал дозволив виявити в англійській військовій терміносистемі у структурному аспекті за кількістю компонентів такі одиниці: терміни-слова, або монолексеми, до яких можуть бути зараховані і складні терміни, утворені

додаванням основ, які пишуться разом або через дефіс; та терміни-словосполучення, або багатокomпонентні терміни. Останні розуміємо як поєднання слів, що мають структурну і семантичну єдність і є розчленованою термінованою номінацією. Критерієм розгляду словосполучення як однієї номінативної термінологічної одиниці є його використання для називання одного поняття [5].

Нові військові терміни утворюються з використанням звичних способів словотвору, характерних для сучасної англійської мови. Чітке уявлення про способи словотворення дозволяє більш глибоко зрозуміти процеси розвитку військової термінології і значень нових термінів, ще не відображені у словниках. Як правило, розрізняють морфологічний словотвір (при якому нові слова даються шляхом поєднання морфем) і лексико-семантичний словотвір (при якому нові слова виникають в результаті перенесення найменування або зміни значення без зміни набору звуків). Військова лексика поповнюється також за рахунок різного роду запозичень [2].

Морфологічний словотвір термінів охоплює наступні способи: аффіксація, словоскладання, конверсія і скорочення. **Аффіксація** – це спосіб словотвору, за допомогою якого нові терміни створюються шляхом приєднання словотвірних афіксів (префіксів і суфіксів) до основ різних частин мови. До числа найбільш продуктивних суфіксів, за допомогою яких утворюються військові терміни (іменники) належать такі:

- age: camouflage; sabotage;
- al: removal; survival;
- er: launcher; booster;
- ese: manuaese; navalese;
- ier: grenadier; bombardier;
- ing: landing; jamming;
- ment: bombardment; environment;
- ness: hardness;
- out: breakout; blackout;
- ry: weaponry; missilery;

-ship: generalship; brinkmanship.

Найбільш вживані дієслівні суфікси у військовій лексиці:

-ate: activate;

-ize: mobilize.

З дієсловами у військовій лексиці найчастіше поєднуються такі префікси:

co-: coordinate; cooperate;

de-: deorbit; debrief;

en-: entruck; entrain;

mis-: mislead; mishandle;

out-: outgeneral; outgun;

pre-: preposition; preload;

re-: replenish; resupply;

sub-: suballot; submerge;

under-: understaff; underload [43; 44].

Словоскладання - спосіб словотворення, при якому нове слово утворюється шляхом з'єднання основ двох або трьох слів. Тут можна подати такі основні структурні типи:

а) складні іменники: aircraft; battlefield; bridgehead; workshop; man-of-war;

б) складні прикметники: battlewise; infantry-heavy; seaworthy; flashburnt; helmet-mounted;

в) складні дієслова: outfight; manhandle; downgrade [48].

Конверсія - дуже поширений у військовій лексиці тип словотворення, при якому деякі існуючі слова, не змінюючи своєї вихідної форми, набувають значення іншої частини мови. Конверсія - один з основних способів утворення дієслів (переважно від іменників). Наприклад, mortar - to mortar; shell- to shell; rocket - to rocket[48].

Труднощі з такими новими утвореннями полягають у тому, що в українській мові може бракувати дієслів, утворених від аналогічних основ, наприклад, to mortar — українською не можна сказати «мінометити», а потрібно «обстрілювати з

міномета, вести мінометний вогонь»; to officer — «укомплектувати офіцерським складом»; to gap — «пробивати пролом, проробляти прохід» [48].

Можливий також процес утворення шляхом конверсії іменників від дієслів (наприклад, to intercept - intercept). Скорочення є дуже поширеним способом морфологічного словотвору. При цьому відбувається скорочення деякої частини звукової оболонки або графічної форми слова. Безсумнівний вплив на інтенсивність і поширеність цього явища надають особливості стилю бойових документів, для яких вимога стислості, стислості є домінуючою. Виділяють такі **основні види скорочень** слів шляхом усічення основ:

- 1) усічення початку слова: (heli) copter; (Para) chute;
- 2) усічення середини слова: arty (artillery);
- 3) усічення кінця слова: demob (ilize); frag (ment); heli (copter); prop (eller)[48].

Можуть бути різні комбіновані варіанти цих видів, наприклад, **medico** (medical officer), **nukes** (nuclear weapons), **pentomic** (penta + atomic), **radome** (radar + dome), **siwa** (side winder). Особливе місце займають скорочення складних слів: A-bag (assault bag), A-bomb (atomic bomb), H-bomb (hydrogen bomb) [48].

Терміни-словосполучення утворюються шляхом додавання до терміну, що позначає родові поняття, ознак, що його конкретизують. Такі терміни фактично підводять певне поняття під більш загальне і одночасно вказують на його специфічну ознаку. Таким чином, утворюються термінологічні гнізда, що охоплюють численні різновиди явища, що позначається.

За кількістю компонентів ці терміни поділяються на **двох-, трьох-, чотирьох- і більш компонентні**, наприклад: intelligence officer, career management field, dual purpose improved conventional munition, multiple-integrated laser engagement system [47, 102].

Нарощування компонентів може бути продовжено, але при великій кількості компонентів семантико-синтаксичні зв'язки в середині термінологічного ряду порушуються, і словосполучення розпадається на два та більше окремих сполучень.

Тому для збереження семантико-синтаксичних зв'язків усередині сполучення окремі компоненти прийнято з'єднувати дефісом або відокремлювати комою.

У досліджуваному матеріалі було виявлено приклад **терміна-словосполучення** *landing craft, infantry*, що перекладається як «флагманський десантний корабель». У термінах такого типу граматичне оформлення може виражатися різними засобами:

1. **Суфіксами** – як у *motionless position* («нерухома позиція»), *protective equipment* («захисне обладнання»).
2. Прийменниками – наприклад, у *system of axes* («система осей»), *system of conductors* («система провідників»).
3. **Закінченнями** – у випадках на кшталт *multiple-integrated system* («багатофункціональна інтегрована система»), *noncommissioned officer* («унтерофіцер»).
4. **Нефлексивною атрибутивною конструкцією** – як у *rifle division* («стрілецька дивізія»), *night observation* («нічне спостереження»).

Таким чином, терміни-словосполучення демонструють різноманітність граматичних засобів у своїй структурі залежно від специфіки контексту та мовних особливостей.

Лексико-семантичний спосіб утворення містить в собі різні методи, такі як:

- перенесення значень, коли слова набувають нові значення, які відображають нові концепції, наприклад, "Diesel" або "Pentagon";
- зміна значень слів, що полягає в тому, що слова отримують інші значення в контексті військової термінології, наприклад, "acquisition";
- розширення значень, коли слова стають більш загальними і охоплюють більше понять, наприклад, "to land";
- звуження значення, коли слова стають більш конкретними й обмеженими у своєму використанні, наприклад, "cruiser";
- запозичення з інших галузей науки або навіть інших мов, коли терміни позичаються з інших джерел для використання в військовій сфері, наприклад, "bunker" або "Blitzkrieg" [13, 98].

Ці методи сприяють розширенню та розвитку військової термінології й забезпечують точність та чіткість у мовленні військових фахівців. Мовні позики є дуже поширеними, особливо коли розглядаються нові технології або концепції, що з'являються вперше. Це може включати запозичення слів з інших мов, зокрема латинської або грецької. Такі слова додатково підкреслюють специфіку та інноваційність військових технологій та практик.

Також англійська військова термінологія багато в чому спирається на французьку та німецьку. Це стало можливим завдяки історичним подіям, контактам та обміну інформацією між різними країнами.

Термін "sabotage" походить від французького слова "saboter", що означає «робити шкоду або заважати». Походження цього слова пов'язане з історією, коли французькі робітники використовували дерев'яні черевики (сабо) для пошкодження машин та обладнання під час страйків. Слово "Blitzkrieg" прийшло з німецької мови і перекладається як «блискавичний військовий наступ». Цей термін був використаний під час Другої світової війни для опису тактики швидкого та агресивного наступу. Вплив інших мов на англійську військову термінологію відзначається не лише у словах, але й у концепціях та тактиках, які були запозичені з інших культур та армій. Ця міжнародна взаємодія вносить різноманітність та глибину в військову мову та робить її більш багатозоровою та комплексною.

Якщо при класифікації термінів спиратись на В.І. Карабана [15,575], то можна виділити такі способи лексичних одиниць:

- словникові відповідники (The soldiers defended the border - Солдати захищали кордон);
- неоднозначні слова, вибір варіантного відповідника (The strike was a success - Удар вийшов успішно);
- транскодування (RPG-7 is a widely used anti-tank weapon - РПГ-7 - це поширена протитанкова зброя);
- калькування, дослівний переклад (The Joint Chiefs of Staff play a crucial role in military decision-making - Спільний штаб начальників відіграє важливу роль у військовому прийнятті рішень);

- контекстуальна заміна (The special forces were deployed in the mountains - Гірські війська були розміщені в горах);
- смисловий розвиток (The military base is well-fortified - Військова частина добре укріплена);
- антонімічний переклад, формальна негативація (They captured the enemy combatant - Вони визволили захопленого супротивника-бійця.);
- описовий переклад (A drone is used for surveillance and reconnaissance - Безпілотний літальний апарат, який використовується для спостереження та розвідки) [37].

Міжмовні омоніми або *Interlingual Homonyms* - це лінгвістичне явище, яке стосується схожості або ідентичності форми написання або вимови слів у різних мовах, при цьому ці слова мають різне значення в залежності від мови, в якій вони вживаються. Це може призвести до недорозуміннь та комунікативних плутань, оскільки на перший погляд слова виглядають однаково, але вказують на різні поняття або речі. Міжмовні омоніми можуть виникати з різних причин, включаючи історичні обставини, еволюцію мови та взаємний вплив різних культур. Це явище особливо розповсюджене в мовах, які мають спільну лінгвістичну спадщину або були під впливом інших мов.

Важливо пам'ятати, що, незважаючи на схожість форми, значення слова може суттєво відрізнятись в різних мовах. Такі міжмовні омоніми можуть виникати у різних галузях лексики, включаючи військову термінологію, технічну лексику та багато інших. Це робить важливим ретельно розуміти та враховувати контекст при перекладі та спілкуванні між мовами.

Наприклад, в англійській мові термін "*ammunition*" означає «боєприпаси» або «*боєзапас*», в той час як в французькій мові «амуніція» може вказувати на "accoutrements" або аксесуари та екіпіровку; "barracks" - в англійській мові це вказує на «казарми», де військовий персонал розміщується, однак, у деяких інших мовах, таких як німецька, слово "бараци" може описувати загальні житлові приміщення; "intelligence officer" - в англійській це означає «розвідник», водночас воно не має жодного зв'язку з інтелектом чи освітою; "accurate fire" - в англійській це вказує на

«точні постріли», однак, в деяких інших мовах, слово «акуратно» має схожий напис, але вказує на обережність чи точність у загальному розумінні; "company" - може вказувати на «роту» військового підрозділу, але в загальному розумінні це також може бути «компанією» у суспільному або комерційному контексті.

Загальною та важливою характеристикою будь-якої термінології, включаючи військову, є її системна природа, що виражається у взаємозалежності між термінами. Варто відзначити, що військові терміни вирізняються своєю стилістичною нейтральністю, оскільки їхня головна мета полягає в точному та однозначному позначенні понять чи об'єктів у військовій сфері. Це відрізняє їх від жаргонних висловів, які завжди мають емоційний або експресивний відтінок.

Всі терміни у військовій термінології мають спільні властивості, включаючи наступні [4, 104]:

- однозначну відповідність терміна певній сфері військових справ, що дозволяє уникнути плутанини та невизначеності в термінологічному використанні;
- номінативність терміна, що означає його незалежність від контексту, тобто здатність зберігати однакове значення незалежно від ситуації;
- стилістичну нейтральність терміна, яка виявляється в тому, що термін служить виключно для назви конкретного поняття чи об'єкта, не надаючи емоційного забарвлення;
- системність терміна, тобто його включення до групи термінів, що описують певний аспект військової діяльності чи конкретний військовий об'єкт.

Ці характеристики допомагають забезпечити чіткість та структурованість у військовій термінології і сприяють ефективному спілкуванню в рамках військової сфери. Військова термінологія відрізняється від загальноживаної лексики, оскільки її використання обмежено конкретною сферою - військовими діями, і вона виражається у чітких семантичних рамках, не має стилістичного забарвлення та емоційного відтінку. Наприклад, термін "deployment" (розгортання) використовується об'єктивно та виключно в контексті військових операцій для опису переміщення військових сил на нові позиції або територію.

У військовій термінології зазвичай відсутні синоніми, інші слова часто відрізняються за контекстом або специфічним вживанням. Така системна обумовленість термінів, яка проявляється у виразі родових і видових понять, є характерною особливістю цієї лексики. Це також сприяє ясності і доступності військових термінів, що є важливим, оскільки вони використовуються широким спектром людей з різними рівнями підготовки та розуміння військових процесів. Багато військових термінів базуються на загальноприйнятій лексиці, щоб забезпечити лаконічний та зрозумілий виклад.

Крім цього військова лексика відрізняється від звичайної лексики з точки зору функціональності. Однозначність терміна проявляється в рамках конкретної військової галузі, а багатозначність може виникати, коли термін вживається в різних контекстах або областях військових справ. Перша визначається тим, що кожен військовий термін має конкретне і чітко обмежене значення, яке не припускає інших інтерпретацій. Наприклад, термін "ammunition" (боєприпаси) відноситься до боєприпасів для вогнепальної зброї та не має інших значень у військовому контексті.

Термін "medevac" (медична евакуація) описує процедуру вивезення поранених з поля бою для надання медичної допомоги, має однозначне значення та не допускає інтерпретацій. Ця властивість дозволяє уникнути недорозуміння та допомагає військовим командам ефективно спілкуватися під час бойових дій. Багатозначні терміни – терміни, що мають декілька можливих способів перекладу.

Таким терміном можна назвати слово "policy". Воно має такі значення: «політика», «страховий поліс», «лінія поведінки». Також явище полісемії можна простежити у наступних термінах: fire control unit - блок управління вогнем, pressure distribution unit - розподільник тиску, cluster bomb unit - авіаційна бомбова касета, detector unit - пристрій виявлення, gyroscopic reference unit - гіроскопічний задаючий елемент, air filtration unit - фільтровентиляційний агрегат, damper landing gear unit - демпферна стійка, engineer unit - інженерно-саперне формування, fire unit - вогневий підрозділ [25,950].

На основі аналізу наукової літератури, було зроблене узагальнення, щодо **лексико-семантичні особливості військової лексики англійської мови**. Військова

лексика англійської мови становить особливий пласт спеціальної термінології, який характеризується системністю, однозначністю та відповідністю функціональним завданням військової сфери. Її лексико-семантичні особливості можна розглянути в контексті наступних ключових аспектів:

1. Однозначність і стандартизація. Для військової лексики характерна прагнення до однозначності значень, що дозволяє уникнути багатозначності у критичних ситуаціях. Наприклад:

- Launch (запуск ракети) має чітке значення, прив'язане до контексту військової техніки.
- Engage (вступити в бій) використовується як термін із заздалегідь визначеним значенням у бойовій тактиці.

Також військова англійська термінологія активно стандартизується за допомогою глосаріїв, наприклад, *NATO Glossary of Terms and Definitions*.

2. Використання спеціальних абревіатур. Військова лексика англійської мови рясніє абревіатурами, які дозволяють скоротити та стандартизувати передачу інформації. Найпоширеніші приклади:

- *AWACS (Airborne Warning and Control System)* — повітряна система попередження і контролю.
- *ROE (Rules of Engagement)* — правила ведення бою.

Абревіатури часто представляють складні терміни та використовуються у військовій документації для економії простору і часу.

3. Метафоричність у військовій лексиці. Хоча військова термінологія прагне до точності, у ній також можна знайти метафоричні вирази, які стали загальноприйнятими. Наприклад:

- *Theater of operations* — театр воєнних дій (образне порівняння місця бою зі сценою театру).
- *Spearhead* — авангард, основний ударний підрозділ (метафора наконечника списа).

Метафоризація полегшує розуміння складних концепцій через зрозумілі образи.

4. Багатозначність і контекстуальна залежність. Деякі англійські військові терміни можуть мати кілька значень залежно від контексту:

- *Base* може означати як військову базу, так і основну точку в стратегічному плануванні.

- *Target* — ціль у бою або завдання у широкому сенсі.

Контекстуальність є важливим чинником для правильного розуміння таких слів.

5. Запозичення з інших мов. Багато термінів у військовій лексиці англійської мови мають іноземне походження:

- *Blitzkrieg* (з німецької) — блискавична війна.

- *Coup d'état* (з французької) — державний переворот.

Це пояснюється історичними контактами і впливами під час воєн.

6. Взаємодія із загальноживаною лексикою. Багато військових термінів перейшли в загальноживану мову, часто набуваючи нових значень. Наприклад:

- *Commander* — командир (військовий термін), але також може використовуватися в управлінському або спортивному контексті.

- *Deploy* — розгорнути війська, а також застосовувати ресурси чи технології в інших сферах.

7. Використання технічних термінів

Технічний прогрес значно впливає на військову лексику, додаючи нові терміни, пов'язані з сучасними технологіями:

- *Cyber warfare* — кібернетична війна.

- *Precision-guided munition* — високоточний боєприпас.

Такі терміни відображають розвиток сучасних збройних сил.

З метою зручності узагальнення лексико-семантичних особливостей військової лексики, проведений аналіз літератури було систематизовано у таблиці 2.1.

Лексико-семантичні особливості військової лексики англійської мови

Категорія	Особливості	Приклади
Тематичне розмаїття	Лексика охоплює різні аспекти військової сфери: техніка, тактика, стратегії.	<i>infantry, artillery, airstrike.</i>
Полісемія (багатозначність)	Одне слово може мати кілька значень залежно від контексту.	<i>mission</i> (завдання, місія, політ).
Специфічність термінів	Точність у використанні, щоб уникнути непорозумінь.	<i>target acquisition</i> (виявлення цілей).
Запозичення	бо Військова лексика має запозичення з інших мов, зокрема латинської, французької.	<i>corps, sortie, morale.</i>
Акроніми та аббревіатури	Часте використання для економії мови та пришвидшення комунікації.	<i>AWACS</i> (Airborne Warning and Control System).
Технічна лексика	Слова, пов'язані з технічним обладнанням та зброєю.	<i>radar, torpedo, drone.</i>
Сленг і жаргон	Неофіційна лексика, що використовується серед військових.	<i>grunts</i> (піхотинці), <i>bird</i> (літак).
Метафоричність	Часто використовуються метафори та образність для опису дій чи явищ.	<i>theater of operations</i> (зона бойових дій).

Евфемізми	Уживання пом'якшених виразів для опису бойових дій або втрат.	<i>collateral damage</i> (побічні втрати).
Міжнародна уніфікація	Уніфікація термінів через НАТО та міжнародні стандарти.	<i>ROE (Rules of Engagement)</i> .
Архаїзми та історизми	Слова, які залишились у військовій лексиці з минулих епох.	<i>garrison, pikeman</i> .

Таблиця 2.1.

Отже, розглянуто лексико-семантичні особливості військової лексики англійської мови, яка є специфічною лексичною підсистемою з багатозначністю, активними засобами словотворення (конверсія, абревіація, комбінування морфем) та евфемістичним характером. Військова лексика часто демонструє зміну значень у залежності від контексту, а також запозичення та адаптацію термінів, що відображають міжкультурний обмін.

Ці особливості виявляють динамізм військової лексики, що змінюється під впливом технологічного прогресу, змінюваних військових стратегій та нових викликів. Вони підкреслюють важливість подальшого дослідження цієї лексики для розуміння її ролі у мовній комунікації та професійній сфері.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

У першому розділі були розглянуті основи теоретичного підходу до дослідження військової термінології, що є важливою складовою мовної системи, яка відображає специфіку та особливості військової діяльності. Військова термінологія має чіткі характеристики, такі як точність, однозначність і висока спеціалізація, що сприяє ефективному обміну інформацією у професійних колах. Вона забезпечує

необхідний рівень комунікації, особливо у сфері оборони та безпеки, де неправильно зрозуміле слово може мати серйозні наслідки.

Дослідження загальних визначень та специфіки військової термінології показало, що вона включає не лише стандартні терміни, але й новітні запозичення та спеціалізовані вирази, які виникають у зв'язку з розвитком технологій та змінами в організації військових структур. Крім того, було зазначено, що військова термінологія відзначається високим рівнем адаптивності, що дозволяє їй швидко реагувати на нові реалії та потреби сучасного світу.

Аналіз лексико-семантичних особливостей військової лексики англійської мови виявив її багатозначність, що є результатом розвитку мовної практики та появи нових концептів. Окрім того, було визначено, що евфемізми часто використовуються для уникнення жорстких або негативних асоціацій. Семантичні зсуви та методи словотворення, зокрема конверсія та аббревіація, також відіграють важливу роль у формуванні нових термінів і їхньому вживанні.

РОЗДІЛ 2 ПЕРЕКЛАД ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ: СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ

2.1. Аналіз основних стратегій перекладу військових термінів

Матеріалом дослідження постав матеріал англomовної стилістично маркованої військової лексики, який налічує 200 одиниць, виокремлених шляхом довільної вибірки з лексикографічних джерел, інтернет-ресурсів, інтернет-журналів, науково-популярної літератури.

Порівняльно-перекладацький аналіз англomовних лексичних одиниць військової сфери та їхніх українських перекладів зумовив розгляд перекладацьких трансформацій. У вузькому значенні перекладацька трансформація є перетворенням, модифікацією форми, або змісту й форми, зокрема, з метою збереження відповідності комунікативного впливу на адресатів оригіналу й перекладного тексту. Такі перетворення здійснюються як на підставі системних розбіжностей двох мов і є системними трансформаціями, так і через відмінність культур, онтологій двох народів, програм інтерпретації читачів оригіналу й перекладу. Таке визначення та обґрунтування перекладацьким трансформаціям дає О. Селіванова [32,488].

Загалом перекладацькі трансформації можна вважати міжмовними перетвореннями, перебудовою вихідного тексту або заміною його елементів задля досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності. Основними характерними рисами перекладацьких трансформацій є міжмовний характер та цілеспрямованість на досягнення адекватності перекладу. На сьогодні існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій, запропонованих різними авторами. Під час перекладацького аналізу англomовних стилістично маркованих одиниць військової сфери ми спиралися на загальноприйняті класифікації прийомів перекладу.

Відповідно до цих класифікацій виявлено найбільш оптимальні прийоми для досягнення адекватності та еквівалентності перекладу англomовної стилістично маркованої лексики військової галузі, як-от: *калькування, транскодування, підбір*

словникового відповідника, реметафоризація, деметафоризація [32,463], *логічний розвиток* [42], *експлікація* (описовий переклад).

У досліджуваному матеріалі найчастіше застосовуваною перекладацькою трансформацією виявилася *експлікація*, яка становила 46% усіх випадків. Цей прийом використовувався для передачі значень, що потребували розширення або пояснення:

- *Mustang* — офіцер, який швидко просувається по кар'єрній драбині.
- *Profile* — заборона на військову службу через серйозне поранення або травму.
- *Bust caps* — швидко стріляти (гатити).
- *G-7* — командир інформаційних операцій сухопутних військ.

Другою за частотою трансформацією стало *калькування* (23%). Воно полягало у дослівному відтворенні структури термінів:

- *Fabian strategy* — Фабіанська стратегія (уникнення відкритих бойових дій з метою виснаження противника).
- *Unrestricted reporting* — необмежене звітування.
- *Seizures* — окупація, конфіскація.
- *Red team* — «червоні» (умовний супротивник у навчаннях).
- *On-call* — за сигналом.

Словниковий відповідник був застосований у 13% випадків для термінів із чітко визначеними еквівалентами:

- *Midcourse phase* — балістична (маршева) ділянка.
- *Marshalling* — зосередження військ.
- *Lead* — провідна позиція.
- *Elicitation* — збір розвідданих.
- *Commonality* — уніфікація озброєння.

Деметафоризація охопила 12% термінів і полягала у буквальному перекладі метафоричних виразів:

- *Lawndart* — парашутист.
- *Breaking it down Barney-style* — детально пояснити (розжувати).

- *Salad Bar* — нагрудні відзнаки.
- *Moonbeam* — ліхтарик.
- *Hit the silk* — стрибати з парашутом.
- *Flight suit insert* — пілот.

Рідше використовувались такі трансформації: **логічний розвиток поняття** (3%), **транскодування** (1,5%) та **реметафоризація** (1,5%). Приклади:

- *Expectant* — безнадійний, фактично приречений.
- *Beetle-crusher* — піхотинець.
- *Blown up* — контужений.
- *Crusher* — крашер (шолом пілотів часів Другої світової війни).
- *Hawk* — Хок (американський зенітно-ракетний комплекс).
- *Helo* — гело (гелікоптер).
- *First light* — світанок (перше світло).
- *Meat wagon* — чорний ворон (швидка допомога).

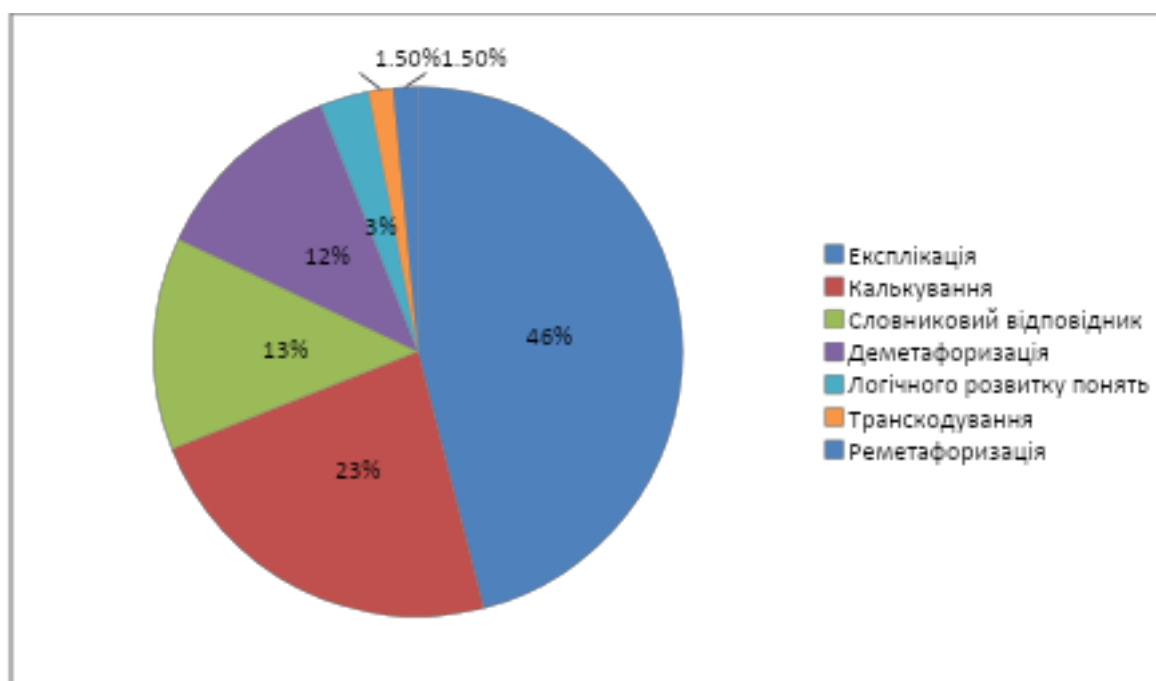
Таким чином, результати дослідження демонструють домінування пояснювальних і дослівних прийомів перекладу, що підкреслює специфіку передачі військової лексики.

***Прийоми перекладу англомовних стилістично маркованих одиниць
військової сфери***

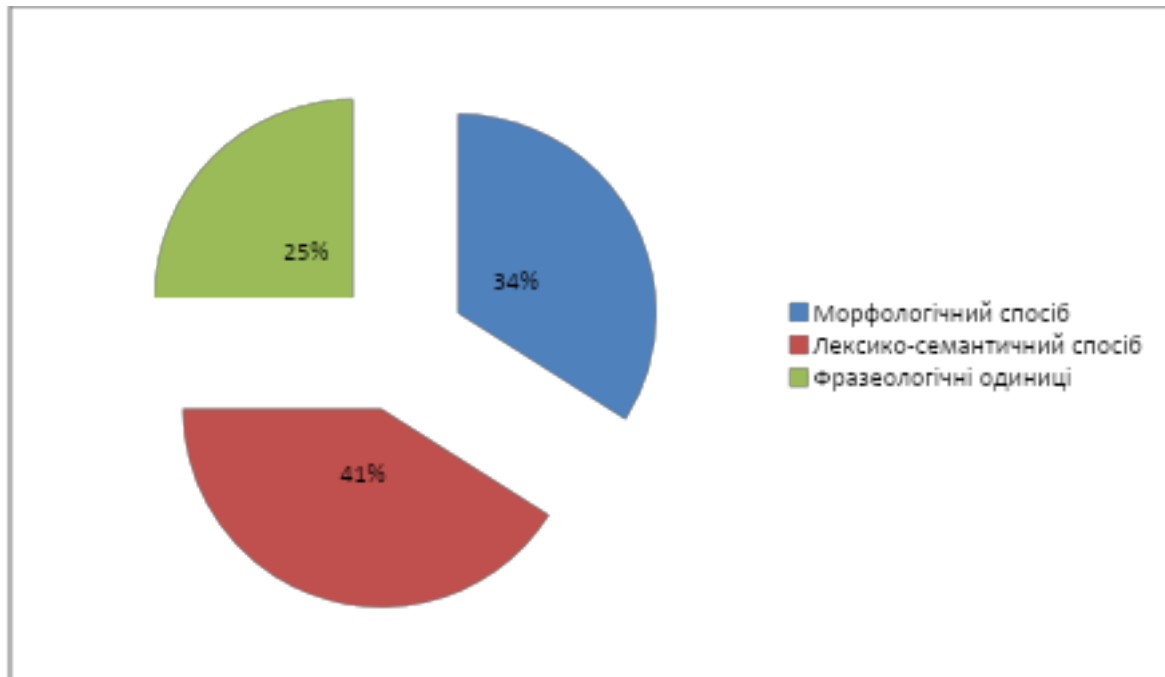
Прийом	%
Експлікація	46
Калькування	23
Словниковий відповідник	13
Деметафоризація	12
Логічного розвитку понять	3
Транскодування	1,5
Реметафоризація	1,5

Таблиця 2.1.

Узагальнююча таблиця прийомів перекладу рис. 2.1., вказують, що мали місце при перекладі англомовних стилістично маркованих одиниць військової сфери, показує, що найбільшу частку становлять експлікація (46%) та калькування (23%). Це дає нам можливість зробити висновок, що мовні засоби, спрямовані на передачу військової лексики українською мовою, дещо позбавлені креативності та спрямовані на якомога більш точне пояснення лексем на позначення реалій іноземних армій, дослівну передачу досліджуваної лексики. На підставі цього підтверджуються найголовніші ознаки військової фахової мови – точність і змістовність.

До того ж з огляду на тип поповнення складу стилістично маркованої лексики, ми поділили аналізовані лексеми на: утворені морфологічним способом (34% **military-grade** - вищий рівень або стандарт якості, застосовуваний у військовій техніці; **tank-busting** - спрямоване проти танків, дієслово у формі дієприкметника), утворені лексико-семантичним способом (41% **to mobilize** - задіяти війська чи ресурси, перенесене значення від «переміщати»; **to draft** - залучати до служби, первісно «складати» або «проекувати») та фразеологічні одиниці (25% **under fire** - під обстрілом, в умовах атаки; **behind enemy lines** - за лінією фронту, в тилу ворога). (рис. 2.2).

Давайте перейдемо до аналізу трансформацій окремо для кожного типу лексичних одиниць досліджуваної військової сфери і покажемо процентне співвідношення від загального числа показників трансформацій, використаних в дослідженні.

Кількісний аналіз методів перекладу лексем, утворених морфологічними методами відомо, що лексичні одиниці, утворені морфологічними методами, є модифікаціями на рівні словотворення. Це пояснює необхідність правильної передачі лексем з урахуванням особливостей структури і форми конкретної лексеми. Цей тип англійських військових індикаторів становить 34% від загального обсягу дослідницьких матеріалів.

Утворення складних військових лексичних одиниць часто базується на моделі $N + N$, яка є домінуючою та має кілька різновидів:

1. $N + N = N$: Наприклад, *microwave weapon* — «мікрохвильова зброя» [50].
2. $(N + N) + N = N$: Наприклад, *bunkerbuster bomb* — «протибункерна авіабомба»[50].
3. $N + (N + N) = N$: Наприклад, *stealth fighter jet* — «реактивний винищувач із низьким рівнем демаскувальних ознак»[50].

4. N's + N = N: Наприклад, *George Bush's Vietnam* — «В'єтнам часів Джорджа Буша»[50].

5. N + Ner = N: Наприклад, *al-Qaeda fighter* — «боєць аль-Каїда» [50]. Особливо слід відзначити модель N's + N = N, яка є типовою для утворення військових сленгізмів. У цій структурі перший елемент може бути представлений:

- Іменником, що позначає живу істоту: *eagles' nest* — «аеродром», *dragon's teeth* — «протитанкова огорожа-надовба».
- Іменником, що позначає неживий об'єкт: *hell's acres* — «гаряча точка».
- Власною назвою або ім'ям: *Maggie's drawers* — «червоний прапорець для позначення невдалого тренувального пострілу».

Таким чином, модель N + N у різних її варіаціях відображає гнучкість та системність у формуванні військової лексики, а також дозволяє створювати нові терміни, які ефективно передають значення в специфічному контексті.

Існують певні семантичні закономірності, які поєднують основи іменників як компоненти складних слів. Проблема встановлення такої закономірності полягає в тому, що складні слова мають більш вигідним значенням, ніж прості. У той же час загальне значення складного слова дорівнює не сумі значень його компонентів, а логічним підставам і ознаками, які містяться в семантичній структурі компонентів.

У військовій термінології складні двокомпонентні лексеми часто утворюються за моделлю *Adj + N = N*, проте набір прикметників, які беруть участь у такому словотворенні, є обмеженим. Як правило, це короткі прикметники, такі як *fast, slow, heavy, light, hot, cold*. Наприклад:

- *fast mover* – штурмовик,
- *hot line* – прямий зв'язок,
- *heavy arty* – важка артилерія[51].

Також існують багатокомпонентні лексичні одиниці, які є типовими для військової термінології, особливо якщо потрібно уточнити спеціалізацію об'єкта або явища. Наприклад:

- *intermediate range ballistic missile* – балістична ракета середньої дальності[52],

- *close air support mission* – місія повітряної підтримки ближнього радіусу дії[52],
- *armored personnel carrier* – бронетранспортер[52].

Крім того, нові лексичні утворення часто мають форму, яка відтворює значення вже існуючих слів у мові, і формуються за допомогою морфологічної деривації, зокрема:

1. Скорочення (абревіація):

- *EGBU-27 (Enhanced Guided Bomb Unit 27)* – вдосконалена керована бомба-27 [53],
- *JDAM (Joint Direct Attack Munition)* – бомби зі звичайною системою наведення[53].

2. Акронімізація:

- *FOB (Forward Operating Base)* – передова оперативна база[53],
- *FEBA (Forward Edge of the Battle Area)* – лінія вогню[53],
- *MOUT (Military Operations in Urban Terrain)* – військові операції у міських умовах[53],
- *AWACS (Airborne Warning and Control System)* – повітряна система попередження та управління[53].

Такі лексеми не лише відображають структуру військової діяльності, а й дозволяють компактно передавати складну інформацію.

Переклад абревіатур і скорочень звукових знаків пов'язаний з серйозними труднощами. Ці труднощі зумовлені ще й тим, що абревіатур схильні практично всі частини мови. Можуть бути опущені як однокомпонентні, так і багатоконпонентні терміни. Окремі абревіатури мають десятки зареєстрованих значень. Крім того, ці скорочення мають неофіційне значення, яке не реєструється. Основним способом відтворення абревіатур є Переклад за словниковими аналогами. Однак неможливо включити в словник всі скорочення, що містяться в матеріалах такого змісту. Для цього необхідно оволодіти основними методами і прийомами перекладу абревіатур. Перш за все, необхідно уважно вивчити контекст, в якому ви будете намагатися визначити загальне значення абревіатури. Іноді перше вживання в тексті

супроводжується розшифровками. Також необхідно ретельно проаналізувати структуру аббревіатури і розшифрувати її складові. Дублювання аббревіатур українською мовою може бути здійснено наступними способами.

Серед методів перекладу морфологічно утворених військових термінів найчастіше використовується експлікація, яка становить 28% від загальної кількості перекладених одиниць цього типу, рис.2.3. Наприклад:

- *geardo* — надекіпірований військовослужбовець[54],
- *comto* — техніка зв'язківців[54].

Другий за популярністю метод — надання словникового відповідника (26%), що включає такі приклади:

- *cannibalize* — розкуркулити (вилучати запчастини з несправної техніки для ремонту іншої)[54],
- *voluntold* — добровільно-примусово (зазвичай щодо виконання наказу).

На калькування припадає 13% випадків[54]. Серед прикладів:

- *digies* — пікселька[54],
- *counterinsurgency* — придушення внутрішніх заворушень[54].

Прийом деметафоризації становить 11% і застосовується, наприклад, у терміні[54]:

- *minesweeping* — розмінування[54].

На логічний розвиток поняття припадає 14% від загального обсягу:

- *screening* — маскування[54].

Нарешті, транскодування складає 8%, як у прикладі:

- *medevac* — медевак (медична евакуація поранених за допомогою авіації)[54].

Дані узагальнюються в таблиці для відображення частотності використання кожного з прийомів перекладу(рис 2.4).

З огляду на перераховані вище показники, можна зробити висновок, що опис є найбільш повторюваним методом перекладу досліджуваних морфологічно освічених лексичних одиниць. Оскільки в ньому дається чіткий і докладний опис абревіатур і скорочень, які складають лівову частку розглянутого матеріалу. Словникове листування також становить важливу частину загального обсягу, що свідчить про чудову термінологічну природу військової лексики. Обчислення і логічний розвиток понять практично на одному рівні з цими лексемами. Цікаво, що, крім того,

справедливим фактом є те, що цей прийом більш ефективний для лексем, семантично освічених в разі процесу семантизації лексем.

Лексичні одиниці, утворені семантичним способом, складають 41% досліджуваного матеріалу, і багато стилістичні прийоми, покликані забезпечити емоційність і виразність військової лексики, викликають серйозні труднощі, оскільки переклад цих одиниць вимагає творчого підходу і вмілого володіння словами. Це єдиний тип лексеми, в якому спрацювали всі описані вище перекладацькі перетворення.

Експлікація серед лексико-семантичних одиниць, утворених описовим способом, займає 30%, що є провідним показником для цього методу перекладу порівняно з іншими типами лексем. Приклади використання експлікації:

- *double-digit midget* — військовослужбовці, яким залишилося менше 100 днів до завершення контракту[55],
- *Taco* — оцінка «незадовільно» за результати бойових тренувань військовослужбовців ВПС США[55].

Метод калькування займає 11% серед перекладених одиниць, таких як:

- *voice in the sky* — голос у піднебессі (оголошення через гучномовець)[55],
- *stabbed* — заколотий (обраний для виконання бойового завдання)[55].

Словникові відповідники складають 21% серед перекладів лексико-семантичних одиниць, що забезпечує їм перевагу над іншими способами перекладу. Приклади:

- *amphibian* — амфібійнодесантний транспортний засіб (може пересуватися водою та сушею)[55],
- *guarded frequencies* — частота радіонагляду[55],
- *locate* — розвідувати[55].

Деметафоризація займає 19% і використовується для передачі метафоричних значень лексем, утворених лексико-семантичним способом. Приклади:

- *bang-bang* — вогнепальна зброя[56],
- *dope on a rope* — десантники[56],

- *over the hill* — дезертир[56].

Лише 3% припадає на реметафоризацію, що застосовується до семантичних одиниць, як-от:

- *back on the block* — згадала баба, як дівкою була (зустріч із друзями з довоєнного життя)[56].

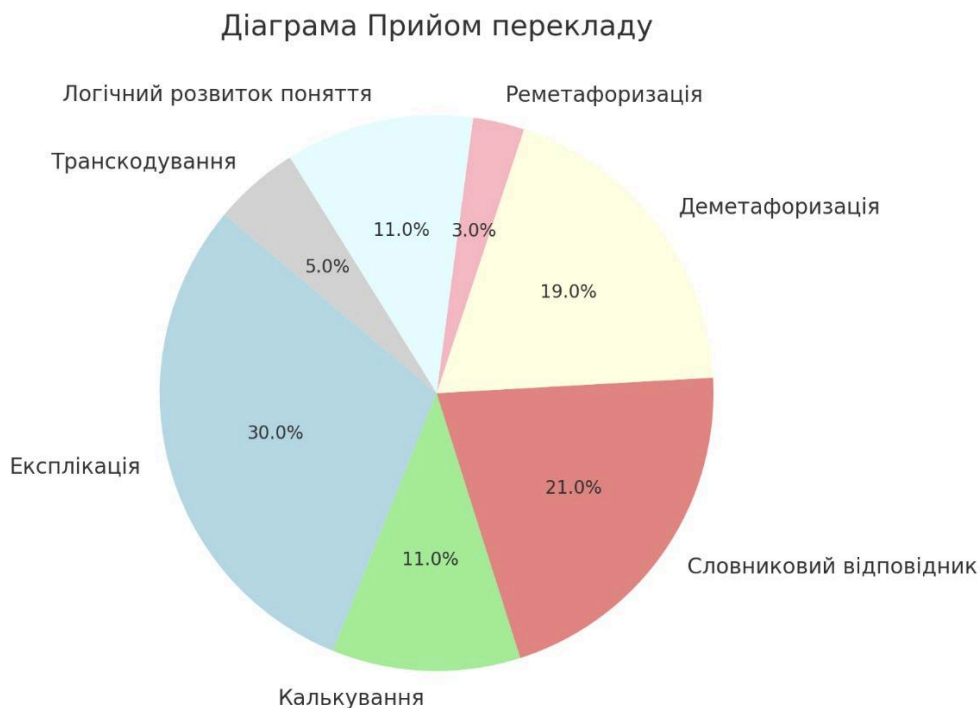
На переклад, здійснений шляхом логічного розвитку, припадає 11%. Приклади:

- *a good piece of gear* — чудовий спеціаліст,[56]
- *kill box* — заборонена зона (тактика ведення бою)[56].

Метод транскодування становить 5% і використовується для таких одиниць, як:

- *Jawa* — Джава (військовослужбовець, дислокований у пустельному регіоні)[56].

Кількісно відобразимо тенденції прийомів перекладу для утворених лексико-семантичним способом одиниць у рис 2.5.

Таким чином, з-поміж прийомів перекладу лексичних одиниць військової сфери, утворених лексико-семантичним способом, рекурентними є експлікація,

словникові відповідники та деме́тафоризація, що пояснюється природою лексичних одиниць.

Фразеологічні одиниці військової сфери складають 25% від загального обсягу досліджуваного матеріалу. Експлікація, яка становить 23%, використовується рідше порівняно з іншими типами одиниць. Приклади:

- *Rocks and Shoals* — закони й правила ВМС США[57],
- *slick sleeve* — моряк без відзнак на рукавах[57],
- *days and a wake-up* — період до завершення служби або передислокації[57].

При́йом калькування демонструє найбільшу частку серед фразеологічних одиниць (31%), перевищуючи показники для лексико-семантичних та морфологічних одиниць. Наприклад:

- *blues buddies* — друзбани в блакитному (два військовослужбовці, які залишають базу у формі)[57],
- *Devil Dog* — пес-чортяка (військовослужбовець ВМС США)[57].

Словникові відповідники становлять 19%, аналогічно до морфологічних лексем. Приклади:

- *approach schedule* — план підходу десанту[58],
- *area denial* — ведення вогню на заборону[58].

На деме́тафоризацію припадає 17% випадків, які стосуються фразеологічних одиниць. Приклади:

- *forlorn hope* — підрозділ штурмовиків[59],
- *buckle for your dust* — бомбардувати[59].

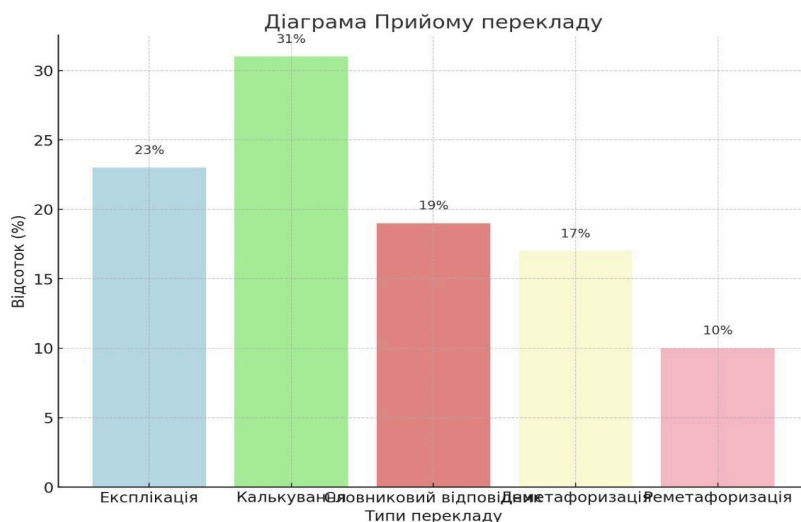
Метод реметафоризації застосовувався у 10% випадків, наприклад:

- *first light* — перші півні[59].

Методи транскодування та логічного розвитку поняття для перекладу фразеологічних одиниць не використовувалися, що пояснюється їх специфічними характеристиками.

Кількісно відобразимо тенденції перекладацьких трансформацій для фразеологічного типу інновацій в рис 2.7.

Прийоми перекладу, характерні для фразеологічних одиниць відносно загальних тенденцій перекладу

Отже, фразеологічні лексеми виступають джерелом стилістично забарвленої лексики, що потребує спеціального підходу для їхнього перекладу українською мовою. Найбільш поширеним прийомом є калькування, яке спрощує розуміння таких одиниць у мові перекладу. Також активно використовується експлікація, що дозволяє уточнити та описати стилістично марковану військову лексику.

Водночас прийоми логічного розвитку поняття та транскодування виявилися неефективними для перекладу фразеологічних одиниць. Це пояснюється їхньою стилістичною специфікою, а також тим, що зазначені методи краще підходять для адекватної передачі військових термінів, створених морфологічними чи лексико-семантичними способами.

2.2. Використання контекстуальних факторів у перекладі військової термінології

Переклад термінології, особливо військової, потребує не лише знання мовних структур, а й глибокого розуміння контексту. Контекст у перекладацькій діяльності — це сукупність умов, у яких використовуються слова, фрази чи терміни, що допомагає визначити їх точне значення. У сфері військової термінології, яка часто має специфічне застосування, роль контексту є особливо важливою.

Контекст — це сукупність обставин, які оточують слово чи вираз, включаючи лінгвістичне середовище (текст до та після терміна), ситуативні умови, а також культурні та соціальні аспекти. У перекладі розрізняють кілька видів контексту:

- Лінгвістичний контекст, який включає синтаксичні та семантичні зв'язки між словами.
- Ситуативний контекст, що враховує конкретні умови, в яких використовується термін.
- Культурний контекст, пов'язаний із традиціями, звичаями та історичними умовами, характерними для певної мови чи країни.

Значення контексту у перекладі військової термінології

Військова термінологія часто використовується у високостресових або конфіденційних умовах, де точність має вирішальне значення. Без урахування контексту існує ризик неправильного тлумачення, що може призвести до критичних помилок. Наприклад:

- Rules of engagement (ROE) вимагає перекладу як «правила застосування сили» або «умови відкриття вогню», а не дослівного «правила взаємодії».
- Friendly fire — «вогонь по своїх», а не дослівно «дружній вогонь».

Типи контексту та їх вплив:

1. Лінгвістичний контекст. Лінгвістичний контекст допомагає уникнути багатозначності чи омонімії, що часто зустрічається у військових термінах. Наприклад, слово *target* може означати «ціль», але в залежності від контексту — «об'єкт атаки» чи навіть «завдання». Врахування оточуючих слів дозволяє вибрати правильний варіант перекладу, див. табл. 2.4.

Приклади перекладу військової термінології українською та англійською мовами з використання контексту

Український термін	Англійський термін	Контекст / Примітка
--------------------	--------------------	---------------------

Збройні сили	Armed Forces	Зазвичай використовується для позначення військової організації держави.
Генеральний штаб	General Staff	Вищий орган управління збройними силами.
Військова операція	Military operation	Планована дія з використанням військових сил.
Піхота	Infantry	Сухопутні війська, що ведуть бойові дії пішим порядком.
Танкові війська	Armored forces / Tank forces	Підрозділи, що використовують бронетехніку.
Повітряно-десантні війська	Airborne forces	Підрозділи, що здійснюють десантування з повітря.
Протиповітряна оборона	Air defense	Система захисту від повітряних атак.
Штаб	Headquarters	Орган управління військовою частиною або операцією.
Розвідка	Intelligence	Діяльність із збору та аналізу інформації про супротивника.
Артилерія	Artillery	Вид військ, що використовує артилерійські системи.

Диверсійно-розвідувальна група	Sabotage and reconnaissance group	Підрозділ, що виконує спеціальні завдання на ворожій території.
Контрнаступ	Counteroffensive	Наступальні дії з метою відбиття ініціативи у супротивника.
Миротворча місія	Peacekeeping mission	Операція для підтримання миру в зоні конфлікту.
Бойова готовність	Combat readiness	Стан готовності до виконання бойових завдань.
Стратегічне планування	Strategic planning	Процес розробки довгострокових військових планів.
Кібербезпека	Cybersecurity	Захист інформаційних систем від кіберзагроз.
Військовополонений	Prisoner of war (POW)	Особа, яка потрапила у полон під час збройного конфлікту.
Зона бойових дій	Combat zone	Територія, де ведуться бойові дії.
Екіпірування	Equipment	Засоби, що використовуються військовими (одяг, зброя, техніка).

Таблиця 2.4.

2. Ситуативний контекст. Ситуативний контекст відображає реальні обставини використання терміну. Наприклад, mission-critical перекладається як

«життєво важливий для виконання місії», тоді як у загальному контексті можна вжити просто «важливий», див. табл.2.5.

Приклади перекладу військової термінології з української на англійську в контексті використання

Український термін	Англійський переклад	Контекст або приклад використання
Збройні сили	Armed Forces	Українські Збройні Сили продовжують захищати державу. <i>The Armed Forces of Ukraine continue to defend the state.</i>
Військовослужбовець	Service Member / Military Personnel	Військовослужбовець отримав нагороду за відвагу. <i>The service member was awarded for bravery.</i>
Бойове завдання	Combat Mission	Бойове завдання виконано успішно. <i>The combat mission was successfully accomplished.</i>
Оборона	Defense	Військові зосереджені на обороні стратегічних об'єктів. <i>The military is focused on the defense of strategic facilities.</i>
Вогнева підтримка	Fire Support	Артилерія забезпечує вогневу підтримку піхоті. <i>The artillery provides fire support to the infantry.</i>
Розвідувальні дані	Intelligence Data / Reconnaissance Information	Розвідувальні дані допомогли уникнути втрат. <i>Intelligence data helped avoid casualties.</i>

Контрнаступ	Counteroffensive	Підрозділ готується до контрнаступу. <i>The unit is preparing for a counteroffensive.</i>
Особовий склад	Personnel / Troops	Особовий склад пройшов додаткове навчання. <i>The personnel underwent additional training.</i>
Танковий взвод	Tank Platoon	Танковий взвод забезпечує прикриття. <i>The tank platoon provides cover.</i>
Повітряна підтримка	Air Support	Під час операції була надана повітряна підтримка. <i>Air support was provided during the operation.</i>
Миротворча місія	Peacekeeping Mission	Українські війська беруть участь у миротворчій місії ООН. <i>Ukrainian troops participate in a UN peacekeeping mission.</i>
Бойова готовність	Combat Readiness	Бригада перебуває у стані бойової готовності. <i>The brigade is in a state of combat readiness.</i>
Підрозділ	Unit / Detachment	Підрозділ виконує поставлені завдання. <i>The unit performs the assigned tasks.</i>
Навчання	Training / Drills	Військові завершили інтенсивне навчання. <i>The soldiers completed intensive training.</i>

Таблиця 2.5.

3. Культурний контекст. Культурний контекст має вирішальне значення для перекладу військових назв та позначень, див. табл. 2.6. Наприклад:

- Devil Dog — «пес-чортяка», термін, що використовується для морських піхотинців США, має історичне походження, яке впливає на вибір перекладу.

- Tommy — назва британського солдата часів Першої світової війни, не потребує дослівного перекладу, але вимагає пояснення.

Приклад культурного контексту для перекладу військової термінології між українською та англійською мовами

Український термін	Англійський термін	Контекст / Примітки
Збройні сили	Armed Forces	Узагальнений термін для військових структур країни.
Генеральний штаб	General Staff	Головний орган управління Збройними силами.
Особовий склад	Personnel	Військовослужбовці, які входять до складу військової частини або підрозділу.
Розвідка	Intelligence	Діяльність щодо збору інформації про противника.
Диверсійно-розвідувальна група	Sabotage and Reconnaissance Group	Спеціалізований підрозділ для проведення диверсійних операцій.
Контрнаступ	Counteroffensive	Військова операція, спрямована на витіснення противника.
Миротворча місія	Peacekeeping Mission	Операції під егідою ООН або іншої організації для підтримки миру.
Повітряні сили	Air Force	Компонент збройних сил, що забезпечує оборону в повітрі.
Бронетехніка	Armored Vehicles	Техніка, оснащена бронею для захисту екіпажу (танки, БТР тощо).

Протиповітряна оборона	Air Defense	Система або дії, спрямовані на захист від повітряних атак.
Артилерійський обстріл	Artillery Shelling	Атака з використанням артилерії для ураження об'єктів противника.
Військовий стан	Martial Law	Режим, що запроваджується у країні або регіоні у разі війни чи надзвичайної ситуації.
Військова доктрина	Military Doctrine	Основоположні принципи, що визначають підхід держави до оборони і безпеки.
Лінія фронту	Frontline	Лінія безпосереднього зіткнення сторін конфлікту.
Тил	Rear	Зона, де розташована логістика, підтримка та забезпечення військових операцій.
Військовий конвой	Military Convoy	Група транспортних засобів, яка переміщується разом для забезпечення військових потреб.
Дезертирство	Desertion	Незаконний вихід військовослужбовця зі складу Збройних сил.

Таблиця 2.6.

Виклики, пов'язані з контекстом:

1. Недостатня інформація про ситуацію використання. Іноді перекладач стикається з текстами, де відсутній чіткий ситуативний контекст. Це ускладнює вибір точного перекладу, особливо для термінів зі спеціальними або вузькими значеннями.

2. Культурні відмінності. Терміни, пов'язані з історичними або культурними подіями, можуть не мати аналогів у мові перекладу. Наприклад, GI (американський солдат) має дослівний переклад «урядовий інвентар», але контекст вимагає адаптації значення.

3. Метафоричність військової мови. Метафоричні вирази у військовій термінології, такі як *over the hill* (дезертир), потребують переосмислення в мові перекладу, щоб зберегти зміст і стилістичне забарвлення.

Методи врахування контексту:

1. Дослідження перед перекладом. Перед початком перекладу необхідно вивчити текстовий і позатекстовий контекст: читати військові довідники, ознайомлюватися з документами та історичними джерелами.

2. Використання паралельних текстів. Аналіз офіційних документів і перекладів, виконаних раніше, допомагає зрозуміти особливості застосування термінології в обох мовах.

3. Консультації з експертами. Перекладач може співпрацювати з військовими фахівцями, щоб уточнити значення специфічних термінів і висловів.

При перекладі текстів військового характеру важливо враховувати не лише буквальне значення слів, а й загальний контекст. Ми провели аналіз перекладу текстів з військовою термінологією:

1. Інструкція з технічного обслуговування військової техніки. Приклади:

«Перед початком роботи переконайтеся, що всі з'єднання щільно закручені, а мастило знаходиться на відповідному рівні.» - "Before starting work, ensure that all connections are tightly screwed and the lubricant is at the appropriate level."

Переклад зберіг точність інструкції, використавши стандартну англійську технічну термінологію. У цьому випадку точність і простота мови є ключовими, оскільки інструкція розрахована на військових техніків.

"Check the oil level in the engine before starting the vehicle. Ensure the level is between the minimum and maximum marks on the dipstick [10, 248]." – «Перевірте рівень масла в двигуні перед запуском техніки. Переконайтеся, що рівень знаходиться між мінімальною та максимальною позначками на щупі»

Використано термін "техніка" замість "автомобіль", щоб узагальнити переклад для військового обладнання. "Dipstick" перекладено як "щуп", що відповідає стандартній українській технічній термінології.

"Inspect the brake system for any leaks. Tighten all connections and replace damaged hoses if necessary." – «Перевірте гальмівну систему на наявність витоків [42]. Затягніть усі з'єднання та замініть пошкоджені шланги, якщо це необхідно.»

Збережено прямий і формальний стиль військових інструкцій. "Hoses" перекладено як "шланги" для відповідності технічному контексту.

2. Наказ про пересування підрозділу:

"The unit must secure new positions by 18:00 local time, adhering to camouflage measures." – «Підрозділ має забезпечити зайняття нових позицій до 18:00 за місцевим часом, дотримуючись заходів маскування.» [42].

Переклад чітко передає суть наказу, враховуючи військовий стиль (наказовий тон, точність формулювань). Вказівка часу і специфіка заходів маскування збережені у відповідній формі.

"The unit is ordered to relocate to Grid 45-67 by 0600 hours, maintaining full operational readiness." - "Підрозділу наказано переміститися до квадрата 45-67 до 06:00, зберігаючи повну бойову готовність." [42].

Використання точних координат (*Grid 45-67*) передається без змін. Час оформлено відповідно до військового стандарту (24-годинний формат). "Operational readiness" перекладено як "бойова готовність" — загальноприйнятий термін у військовій сфері [42].

"The battalion will advance to Sector Bravo under strict radio silence and camouflage protocols." [42] – «Батальйону наказано просунути до сектору Bravo з дотриманням режиму радіомовчання та протоколів маскування.»

"Radio silence" перекладено як "режим радіомовчання" — звичний термін у військових колах. "Camouflage protocols" адаптовано як "протоколи маскування," що відповідає українській термінології. "Sector Bravo" збережено як "сектор Bravo," оскільки військові сектори часто позначаються літерами міжнародного фонетичного алфавіту [42].

"The company must retreat to fallback position Echo-2 immediately while covering the withdrawal with suppressive fire." - «Роті наказано негайно відійти до резервної позиції Ехо-2, забезпечуючи прикриття відступу вогнем.» [42]

"Retreat" перекладено як "відійти," оскільки це нейтральніше формулювання, що підкреслює організований характер дії. "Fallback position" адаптовано як "резервна позиція" — термін, що використовується в українській військовій практиці. "Suppressive fire" передано як "прикриття вогнем," що відповідає змісту і звучить природно [42].

The platoon is instructed to cross the river at Point Delta and establish a defensive perimeter by 0800 hours." [46] - «Взводу наказано переправитися через річку в точці Дельта та створити оборонний периметр до 08:00.»

"Cross the river" — "переправитися через річку," відповідно до контексту військових операцій. "Point Delta" збережено як "точка Дельта," враховуючи використання фонетичного алфавіту НАТО. "Defensive perimeter" адаптовано як "оборонний периметр," що є точним терміном у військовій доктрині [46].

При перекладі враховано прийняті стандарти часу, координат і термінів. У наказах використовується чіткий, наказовий тон, що має відобразитися і в перекладі.

3. Помилковий переклад військової документації:

"Ensure the unit retreats to the rear with all safety regulations." – «Забезпечте виведення підрозділу в тил із дотриманням усіх правил безпеки.» [46].

Використання слова retreat має негативне забарвлення (натяк на поразку), тоді як український текст мав на увазі organized withdrawal або redeployment. Замінити "retreat" на "withdraw" або "redeploy" для нейтральності та точності [46].

Переклад, особливо у специфічних галузях, таких як військова термінологія, вимагає врахування багатьох чинників, що можуть впливати на його точність та адекватність. Важливим є правильне трактування контексту, адже навіть незначні деталі можуть суттєво змінити значення термінів. ***Ось деякі основні фактори, що впливають на якість контекстуального перекладу:***

1. Лінгвістичний контекст визначається як набір лексичних, граматичних і синтаксичних елементів, які оточують слово або вираз. Точність перекладу залежить від того, як ці елементи взаємодіють у контексті.

Один і той самий термін може мати різне значення в залежності від навколишніх слів. Наприклад, англійське слово *target* може означати «ціль» або «об'єкт атаки», залежно від того, яке слово йому передує.

Способи поєднання слів і фраз у реченнях впливають на вибір перекладу. У складних реченнях, де є кілька рівнів ієрархії, зміни в порядку слів або розмежування синтаксичних одиниць можуть суттєво змінити значення.

2. Ситуативний контекст враховує реальні обставини, в яких використовується певний термін, його зв'язок із конкретною ситуацією, подією або дією.

Географічні та історичні умови: Військова термінологія може залежати від того, де і коли використовується певне слово. Наприклад, термін *no-fly zone* може набувати різних відтінків значення в залежності від того, чи мова йде про сучасну війну на Близькому Сході, чи про конфлікти часів Холодної війни [46].

Тактичний контекст: Деякі військові терміни, як-от *command structure* (командна структура), мають різне значення в залежності від того, чи йдеться про стратегічне, оперативне чи тактичне управління підрозділом.

3. Культурний контекст є важливим аспектом у перекладі термінів, що відображають специфіку конкретної країни, військової традиції або культури.

Військові терміни часто мають свої культурно специфічні коннотації. Наприклад, в армії США термін *GI* вживається для позначення солдатів, але в англійській мові він може не мати аналогів в інших країнах, що ускладнює його переклад [46].

Історичні асоціації. Наприклад, використання терміна *Tommy* для позначення британського солдата часів Першої світової війни має глибоке історичне коріння, яке важливо враховувати при перекладі для збереження адекватності.

Різні підходи до перекладу можуть також вплинути на якість результату:

- Дослівний переклад проти адаптації: Іноді дослівний переклад може призвести до втрати значення, особливо якщо термін містить культурні або

специфічні коннотації. В інших випадках адаптація терміну до мови перекладу (включаючи пояснення) може бути більш ефективним рішенням.

- Інтерпретація метафор і фразеологізмів: Військова термінологія часто містить метафори та фразеологізми (наприклад, *friendly fire* — «вогонь по своїх»). Їхня інтерпретація залежить від контексту, а також від того, чи є в мові перекладу аналогічні вирази.

Якість контекстуального перекладу безпосередньо залежить від кваліфікації та досвіду перекладача:

- Знання специфіки термінології: Військова термінологія вимагає від перекладача глибоких знань у галузі. Наприклад, переклад терміну *counterinsurgency* (придушення повстань) або *scorched earth tactics* (тактика випаленої землі) потребує не тільки знання мови, але й розуміння історичних та військових аспектів.

- Здатність розуміти контекст: Перекладач повинен бути здатний аналізувати ситуацію, в якій використовується термін, щоб зробити правильний вибір перекладу. Це включає як знання культурних особливостей, так і уміння інтерпретувати наміри автора або спікера.

Застосування сучасних технологій також може вплинути на якість контекстуального перекладу:

- Машинний переклад та CAT-інструменти: Хоча машинний переклад і системи комп'ютерної допомоги в перекладі (CAT) значно полегшують процес, вони можуть не завжди правильно трактувати контекст, особливо коли йдеться про спеціалізовані або культурно специфічні терміни.

- Глосарії та термінологічні бази даних: Використання добре розроблених глосаріїв і баз даних, які враховують контекст у військовій термінології, значно покращує точність перекладу.

Не всі терміни можуть бути точно переведені на іншу мову. У таких випадках перекладач може застосовувати адаптацію, що включає інтерпретацію терміну в контексті культури чи ситуації:

- Вибір між калькуванням і адаптацією: Наприклад, в ситуаціях, коли калькування (переклад за допомогою буквального переносу значення) неможливе,

перекладач може вибрати адаптацію або навіть пояснення терміна, щоб зберегти точність і зрозумілість.

Політичний і юридичний контекст. У перекладі військових термінів важливо враховувати політичні та юридичні аспекти. Наприклад, при перекладі термінів, що стосуються міжнародного права або військових угод, дуже важливо враховувати юридичні терміни та їх точність.

Якість контекстуального перекладу залежить від багатьох факторів, серед яких найважливіші — лінгвістичний, ситуативний та культурний контекст. Врахування кожного з цих аспектів допомагає уникнути помилок і забезпечити точність передачі значення термінів. Військові терміни потребують особливої уваги, адже їх неправильний переклад може призвести до серйозних наслідків.

Контекст є визначальним фактором у перекладі військової термінології, забезпечуючи точність і адекватність переданого змісту. Врахування лінгвістичного, ситуативного та культурного контексту дозволяє уникнути неправильного тлумачення термінів та зберегти їх стилістичні й семантичні особливості. Перекладач повинен не лише володіти мовними знаннями, а й розуміти специфіку військової культури та умов, у яких використовуються ці терміни.

2.3. Типові труднощі у перекладі військової термінології та шляхи їх подолання

Добре відомо, що основні принципи, прийоми і методи загального перекладу, особливо спеціального, характерні для військового перекладу. Завдяки різним комунікативним і когнітивним напрямкам військового перекладу, даний вид перекладу в найбільш концентрованому вигляді відображає особливості всіх підвидів перекладу в різних сферах професійної комунікації: наукової, науково-технічної, юридичної, медичної, освітньої і т.д. однак, крім цього, існують також журналістські і навіть художні переклади.

Згідно Балабіну В. [3], військовий переклад - це особливий вид мовного посередництва, який виконується в армії для виконання завдань мовної підтримки в армії. Українські дослідники визначають "військовий переклад як особливий вид

міжкультурної двосторонньої та двомовної комунікації, який має на меті текст військової тематики і здійснюється у звичайних та екстремальних умовах військової служби у військово-політичній, військово-технічній та військово-спеціальній сферах військової діяльності з використанням лінгвістичне посередництво військових перекладачів" [3, 12].

При перекладі текстів на професійної мови військової сфери необхідно звертати увагу на їх жанрові і стилістичні особливості. Актуальні військові матеріали включають науково-технічні матеріали та адміністративні акти, пов'язані з життям і діяльністю збройних сил і військових інститутів в суспільстві. Всі військові матеріали характеризуються насиченістю спеціальної військової лексики, широким використанням військових термінів, стійких словосполучень, характерних тільки для спілкування у військовій сфері, наявністю військової номенклатури, спеціальних скорочень і умовних знаків, а також в плані синтаксису широким використанням еліптичних (особливо у військовій документації) і клішованих структур, лаконічність виразів, інфінітиви і причетні обороти в пропозиціях, виражених причетними оборотами. Відрізняється від інших використанням великої кількості паралельних структур. Все це обумовлено певними функціональними навантаженнями, які характеризують військову сферу комунікації: лаконічність формулювань, чіткість, конкретність, точність і ясність викладу, логічна послідовність, що забезпечує чітку побудову і поділ різних ідей [19, 274].

Стиль військових матеріалів неоднорідний. В англійських військових матеріалах є дві тенденції в подачі матеріалу: офіційна мова з громіздкими, в основному архаїчними фразами і конструкціями і розмовна, місцями фамільярна мова з нестандартною військовою лексикою. Остання тенденція відзначається в основному у військових і військово-технічних матеріалах, призначених для рядового і сержантського складу військової служби. Ця тенденція в основному пов'язана з низьким рівнем загальної та технічної підготовки призовників, а отже, і з прагненням зробити офіційні статутні матеріали та складні технічні інструкції більш доступними для більшості військовослужбовців [19, 275].

У військовому перекладі точність перекладу дуже важлива, оскільки перекладений матеріал є основою для прийняття важливих рішень або проведення військових операцій. Таким чином, достовірність перекладу військових матеріалів передбачає не тільки точну передачу змісту матеріалу, але і ретельну передачу його структурної форми, порядку розташування матеріалів, черговості викладу і т.д. [19, 274].

Стилістичний аспект перекладу військової лексики включає в себе правильний підбір лексичних і граматичних засобів відповідно до загальної функціональної та комунікативної спрямованості оригіналу з урахуванням діючих літературних норм мови перекладу. Склад сучасних англійських військових термінів постійно змінюється у зв'язку з виділенням багатьох слів, зміною значення, безперервним поповненням новими термінами, наприклад, реорганізацією армії, появою і розвитком нових зразків озброєння і військової техніки, розробкою нових методів ведення війни.

Основна помилка при перекладі термінів полягає в тому, що іноді перекладачі намагаються знайти буквальну відповідність іноземної мови у внутрішніх постановках та інструкціях. По-перше, стираються деталі реальності іноземних військ, а по-друге, можуть виникнути помилки через те, що ці терміни здатні виражати поняття, властиві тільки іноземним військам, і тому не відповідають реальності, прийнятої українською армією, тому такий підхід не зовсім коректний.

Ще однією помилкою перекладача є дослівний переклад, коли англійський термін або його компоненти аналогічні українському терміну, але мають інше значення. Наприклад, термін *military academy* перекладається як військове училище, а не військова академія, термін *ammunition* – боєприпаси, а не амуніція, спорядження.

Оскільки аспект перекладу військової лексики ще досконально не вивчений, слід зазначити, що перекладачі, які застосовують універсальну модель до конкретного військового тексту, повинні в першу чергу орієнтуватися на дотримання військового стилю і правильну передачу іноземних реалій. Перекладачам, які працюють з військовими документами, необхідно володіти глибокими знаннями

лінгвістичного та культурного характеру, оскільки їх підхід до військових питань за кордоном має суттєві відмінності. Це проявляється як в структурі військових лексичних одиниць, в документах, в яких вони зустрічаються, так і в стилі подачі матеріалів. Тому при перекладі військових матеріалів велике значення має правильний переклад терміну, оскільки основна частина військової лексики складається з військових і військово-технічних термінів, які несуть найбільше значення навантаження.

При перекладі варто також завжди враховувати реальне значення терміна в конкретному контексті. Наприклад, термін *battalion* означає батальйон у піхоті, але дивізіон в артилерії; термін *section* у збройних силах США означає секцію в підрозділах важкої зброї піхоти, знаряддя в артилерії, а в збройних силах Великої Британії – відділення в піхоті, взвод в артилерії. Необхідно також брати до уваги можливе зрушення значення терміна при використанні множини, наприклад, *defense* означає оборона, а *defenses* – оборонні споруди [6, 220].

Таким чином, ми підсумовуємо основні труднощі, з якими стикаються перекладачі при військовому перекладі:

1. Визначення значення військових термінів. Ця проблема пояснюється тим, що термін може використовуватися і за межами військової сфери. Термін може мати кілька значень або набувати нових значень при перекладі, залежно від мети досягнення комунікативного ефекту.

2. Виберіть спосіб перекладу. Складність полягає у виборі правильної техніки перекладу і її правильному використанні. Це дуже складно при використанні різних технік перекладу, оскільки термін передає певні поняття, які можуть вплинути на весь текст перекладу.

3. Забезпечити достовірність. У цьому випадку складність полягає в тому, щоб донести до адресата необхідний емоційний вплив, наприклад, демонстрацію військової могутності, пропаганду, підбурювання до дії, відображення іншої реальності, особливо конфлікту. Валідність тісно пов'язана з деякими з культурних особливостей і реалій інших країн. Зокрема, дуже важко відобразити і розкрити це в журналістиці.

При відтворенні англomовної термінології у військових текстах засобами української мови доцільно дотримуватися рекомендацій, розроблених українськими мовознавцями Т. Кияком [16] та О. Ковтун [18, 81]:

1) у перекладі повинні використовуватися терміни, затверджені відповідними державними стандартами;

2) перекладач повинен враховувати, до якої сфери науки й техніки належить термін, що перекладається;

3) якщо в тексті оригіналу трапляється термін, не зафіксований у науково-технічних словниках, перекладач має сам дібрати перекладний еквівалент, використовуючи довідкову літературу, консультацію з фахівцем; у крайньому випадку термін можна перекласти описовим методом;

4) у тексті перекладу потрібно уникати синонімічного використання термінологічних одиниць; всі терміни, символи, скорочення мають бути уніфіковані;

5) якщо в тексті оригіналу знайдена смислова помилка, пов'язана з написанням терміна, перекладач зобов'язаний дати відповідний до оригіналу переклад, а у виносці вказати на помилку й навести правильний варіант;

6) чужі для мови перекладу терміни повинні залишатися в перекладі й записуватися в дужках;

7) назви латиною не перекладаються й залишаються в первісному вигляді;

8) не допускається довільне скорочення термінів;

9) номенклатури залишаються в оригіналі;

10) одиниці фізичних величин, спеціальні знаки мають відповідати технічним стандартам [18, 81].

Отже, перекладацький аспект військової лексики наразі не є досить ґрунтовно дослідженим, тому перекладачі, застосовуючи універсальні моделі до конкретного тексту військового характеру, повинні орієнтуватися в першу чергу на дотримання військового стилю та адекватну передачу іноземних реалій. Особливої уваги при перекладі потребує військова термінологія, яка насичує важливу військову документацію як внутрідержавного, так і міжнародного значення.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Другий розділ дослідження, присвячений стратегіям і практичним підходам до перекладу військових термінів, підкреслює важливість контексту, оскільки значення термінів часто залежить від ситуації, часу та культурних аспектів. Основні стратегії включають експлікацію для термінів без прямого відповідника, калькування для термінів, що зрозумілі через запозичення, і використання словникових відповідників при наявності еквівалента. Деметафоризація та реметафоризація допомагають адаптувати метафоричні терміни.

Адаптація термінів з урахуванням культурних і історичних контекстів є необхідною для збереження значення. Машинний переклад та CAT-інструменти підтримують процес, але потребують людської перевірки для врахування нюансів. Найбільші труднощі пов'язані з забезпеченням точності та адекватності перекладу, що вимагає від перекладача не лише мовних знань, але й розуміння військової специфіки. Співпраця з військовими експертами є важливою стратегією для запобігання непорозумінням і забезпечення правильності термінології.

Отже, переклад військових термінів потребує комплексного підходу, який включає знання культури, історії та технічних аспектів, використання перевірених методів і тісну співпрацю з фахівцями.

ВИСНОВОК

У рамках дослідження було розглянуто поняття та специфіку військової термінології як складової спеціальної лексики сучасної англійської мови; досліджено лексико-семантичні особливості військової лексики; проаналізовано основні стратегії перекладу військових термінів; визначено роль контексту у перекладі військової термінології; окреслено типові труднощі у перекладі військових термінів та запропоновано шляхи їх вирішення. Виконання цих завдань дозволило отримати комплексне уявлення про специфіку військової термінології та її переклад.

Переклад військових термінів є складним і багатограним процесом, який вимагає врахування лексико-семантичних, контекстуальних і культурних аспектів. Особливості військової термінології, такі як високий ступінь стандартизації, полісемія, численні аббревіатури й метафоричність, створюють як можливості, так і труднощі для перекладачів. Термінологія часто включає слова та вирази, що мають специфічне значення в певному контексті, що ускладнює завдання точного перекладу, особливо при недостатньому розумінні культурних і технічних відмінностей між мовами. Полісемія може призвести до багатьох інтерпретацій одного й того ж терміна, що потребує ретельної перевірки і вибору найбільш підходящого варіанту.

Водночас, перекладачі стикаються з необхідністю адаптувати й інтерпретувати терміни, щоб передати не лише дослівний зміст, а й специфічний контекст, у якому вони використовуються. Військові терміни часто включають аббревіатури та акроніми, які в одному мовному середовищі можуть бути загальнозрозумілими, а в іншому — викликати плутанину. Метафори, що використовуються у військовій сфері, часто мають специфічне значення, що може не збігатися з загальноприйнятими значеннями в іншій культурі. Усе це вимагає від перекладача глибоких знань у сфері військової справи, мовної інтуїції та вміння знайти компроміс між точністю та розумінням.

Стандартизація та уніфікація військових термінів є необхідною умовою для ефективної комунікації між військовими підрозділами різних країн. Військові терміни зазвичай мають чітке і однозначне значення в рамках конкретної військової доктрини, що гарантує розуміння та уникнення можливих непорозумінь у критичних ситуаціях. Це особливо важливо у міжнародних операціях, таких як миротворчі місії чи військові маневри під егідою НАТО, де взаємодія між різними країнами потребує високого рівня узгодженості.

Перекладачам, які працюють у цій сфері, необхідно дотримуватись затверджених стандартів, таких як глосарії НАТО або національні термінологічні бази, щоб зберігати точність і коректність перекладів. Це дозволяє уникати неоднозначностей і помилок, що можуть призвести до серйозних наслідків. Додатково, забезпечення єдиного підходу до перекладу термінів сприяє підвищенню професійного рівня роботи і створює надійний інформаційний обмін між партнерами по коаліціях і союзникам.

Деякі військові терміни мають кілька значень, що створює потенціал для помилок при їх використанні або перекладі. Наприклад, англійське слово *engagement* може означати "битву" в тактичному контексті, коли мова йде про зіткнення військ або бойові дії. Водночас у звичайному мовному використанні це слово може позначати "контракт" у сфері бізнесу, або "заручини" у романтичному контексті. Такі різноспрямовані значення можуть стати причиною непорозумінь і спотворення інформації.

Для уникнення помилок у комунікації чи перекладі необхідно глибоко аналізувати контекст, у якому використовується термін. Особливо важливо це у сфері військової справи, де точність і ясність значень відіграють критичну роль. Вимоги до правильності термінології є особливо високими під час міжнародних операцій або при роботі з документами, де навіть незначні помилки можуть призвести до серйозних наслідків.

Англійська військова лексика рясніє абревіатурами, такими як *AWOL* (Absent Without Leave) або *ROE* (Rules of Engagement). Не всі з них мають прямі українські відповідники, що вимагає описового перекладу або калькування. Наприклад, *AWOL* перекладається як "самовільна відсутність," а *ROE* — як "правила застосування сили."

Ситуаційний контекст. Переклад залежить від типу документа: накази, звіти, технічні інструкції чи аналітичні документи. Наприклад, накази вимагають стисненого і чіткого формулювання, тоді як аналітичні звіти допускають більш докладний опис.

Культурний контекст. Особливості військових систем різних країн впливають на переклад. Наприклад, звання та структури збройних сил у ЗСУ й НАТО не завжди співпадають. Звання *Captain* у НАТО може бути "капітан" або "полковник" залежно від контексту.

Граматичні особливості англійської мови, такі як використання пасивного стану, часто потребують трансформації в активний стан в українському перекладі для кращого сприйняття. Наприклад, англійський наказ "*The unit is to proceed to Sector Alpha*" перекладається як "Підрозділу наказано просуватися до сектору Альфа."

Типові труднощі та способи їх подолання:

Відсутність еквівалентів. Деякі англійські терміни не мають прямого українського відповідника. У таких випадках застосовуються описовий переклад або калькування. Наприклад, *stealth technology* перекладається як "технологія зниження радіолокаційної помітності."

Різниця в доктринах. Перекладачі повинні враховувати відмінності у військових підходах. Наприклад, термін *Rules of Engagement* в НАТО передбачає жорстко прописані умови застосування сили, тоді як його еквівалент у ЗСУ може мати ширше трактування.

Метафори та евфемізми. Англійська військова лексика часто використовує евфемізми, наприклад, *collateral damage* — "супутні втрати." У перекладі важливо

знайти баланс між збереженням форми і точним змістом, особливо для офіційних текстів.

Для забезпечення адекватності перекладу військових термінів використовуються такі стратегії:

- Прямий переклад застосовується, коли є чіткий еквівалент у цільовій мові.
- Калькування корисне для створення термінів на основі структури оригіналу.
- Описовий метод необхідний для нових або складних термінів, які не мають еквівалентів.

Переклад військових термінів вимагає професійного підходу, що базується на глибокому розумінні військової тематики, культурного контексту та мовних особливостей. Основними завданнями перекладача є забезпечення точності, однозначності та відповідності змісту, водночас адаптуючи текст до стандартів і реалій цільової мови. Для досягнення цих цілей рекомендується використовувати стандартизовані термінологічні довідники, аналізувати контекст і враховувати відмінності у військових системах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріянова О.Я. Військово-морська термінологія української мови : етапи формування та семантика : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ольга Ярославівна Андріянова. К., 2011. с.199-200.
2. Арламов О.Ю. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ [Електронний ресурс] / О. Ю. Арламов, К. І. Бекала – Режим доступу до ресурсу: <https://confopcbproc.iee.kpi.ua/article/view/212085/212167>.
3. Балабін В.В. Визначення поняття «військовий переклад». *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10, № 3. с. 7–14.
4. Баранов В. "Проблеми перекладу військової термінології з урахуванням контексту." *Вісник військового університету*, 2020. с. 104.
5. Бевзо Г. А., Алиева А. Д., Поліщук, О.С. Лексико-семантичні особливості англомовної військової термінології. *Академічної студії «ГУМАНІТАРНІ НАУКИ»*, 2022 (1), с.120-125.
6. Бернадіна А. В. Функціонально-семантичні особливості англомовної військової термінології в перекладацькому аспекті. Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня магістра зі спеціальності 035 «Філологія». КПІ ім. Ігоря Сікорського, Київ, 2021 с.220.
7. Василенко Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ — початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Дмитро Володимирович Василенко. Запоріжжя, 2008. с. 237.
8. Василенко Д. В. Словообразовательные процессы в сфере военной лексики. II Міжвузівської конференції молодих учених «Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур. Донецьк, 2004. с.363.
9. ВІЙСЬКОВИЙ СТАНДАРТ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.mil.gov.ua/content/%D0%92%D0%A1%D0%A2_001_001_2023.pdf.

10. Гаєвський Д. "Культурні фактори у перекладі військової документації," *Перекладознавство і культура*, 2018 с. 248.
11. Генсьорський А. І. Галицько-Волинський літопис (лексичні, фразеологічні та стилістичні особливості) / Антін Іванович Генсьорський. К. : Вид-во АН УРСР, 1961. с.283.
12. Горобець В. Й. Лексика історично-мемуарної прози першої половини XVIII ст. : на матеріалі діаріюшів / Василь Йосипович Горобець. К. : Наукова думка, 1979. с.127.
13. Гриценко С. П. Лексичні латинізми в україномовних текстах кінця XVI — XVII ст. : [монографія] / Світлана Павлівна Гриценко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. с.367.
14. Зайцева М.О. Особливості перекладу термінів на військову тематику: Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2013. №10. С. 96–102.
15. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі та жанрово-стилістичні проблеми: навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2004. с.575.
16. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових мовах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. С. 104–108.
17. Ковалів П. К. Лексичний фонд літературної мови Київського періоду XI—XIV ст. / Пантелеймон Кіндратович Ковалів. Нью-Йорк, 1964. Т. 2 : Запозичення. с. 444.
18. Ковтун О. В. Відтворення англомовної військової лексики українською мовою (на матеріалі документів НАТО). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. 2014. Т. 17, № 2. с. 77–85.
19. Коновалова В. Б., Лутай Н. В. Лексико-семантичні особливості військового галузевого перекладу. *Лінгвістичні дослідження*. 2013. Вип. 36. С. 273–277.
20. Кримець О. М. Метафора і метонімія як чинники творення та розвитку української технічної термінології : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Оксана Михайлівна Кримець. Харків, 2010. с. 225.

21. Левицкий В. В. Семасиология / Виктор Васильевич Левицкий. Винница : Нова книга, 2006. с.219.
22. Лебедева Т. Б. Динаміка розвитку військової лексичної підсистеми в сучасній німецькій мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Тетяна Борисівна Лебедева. К., 2002. с. 233.
23. Литовченко І. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : монографія / Ірина Литовченко ; за ред. проф. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. с.206.
24. Литовченко І. О. Уплив екстра- та інтралінгвальних чинників на розвиток військової лексики української мови. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету «Філологічні студії». 2014. Вип. 10. с. 75–83.
25. Лісовський В.М. Військово-технічний переклад (англійська мова): навч. посіб. / за ред. В.В.Балабіна. Київ: ВІКНУ, 2009. с.950.
26. Малюта О. В. *"Методичні рекомендації з перекладу військових текстів"*. Київ: МО України, 2018. с.16.
27. Мельник П. П. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення/ П. П. Мельник, М. М. Юрковська. URL:<https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/11258/11148>.(дата звернення 20.09.2024 р.)
28. Михайленко Т. Д. Інтра- та екстралінгвістичні аспекти формування і функціонування військової терміносистеми в національних мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Т. Д. Михайленко. К., 1996. с. 48.
29. Мурашко Л. В. Українська військова лексика в її історичному розвитку (військові звання та посади) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. В. Мурашко. К., 1997. с.164.
30. Покулевська І. А. Військова термінологія як предмет сучасного перекладу (на матеріалі німецької мови) / І. А. Покулевська, Л. В. Воробйова. // Академічні студії. 2023. №2. с. 81–85.

31. Рибалка Я. І. Структура тематичної групи «Військова лексика козацтва» в українській мові XVII–XIII століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ярослава Іванівна Рибалка. Дніпропетровськ, 1998. с.193.
32. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. с.488.
33. Соколовская Ж. П. Проблемы системного описания лексической семантики / Жанна Павловна Соколовская. К. : Наукова думка, 1990. с.184.
34. Туровська Л. В. Дещо про генезис сучасної української військової термінології. Наукові праці. 2007. Вип. 54. с. 79–84.
35. Федоренко С. В., Бернадіна А. В. Загальна характеристика фахової мови військової сфери (на матеріалі англійської мови). Збірник наукових праць «Нова філологія». с. 257-262
36. Халимоненко Г. І. “Тюркська військова лексика у мовленні українського козацтва” : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01; Григорій Іванович Халимоненко. — К., 1993. с.142.
37. Худаш М. Л. Из спостереження над українськими козацькими особливими назвами-композиціями сер. XVII ст. / Михайло Лукич Худаш. — К. : Наукова думка, 1966. с.136.
38. Яремко Я. П. Формування української військової термінології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Я. П. Яремко. Дрогобич, 1997. с.16.
39. Яценко Н. О. Військова лексика в історичних романах Ліни Костенко / Н. О. Яценко // Дивослово. 2000. № 3. с. 30–32.
40. Яценко Н. О. Формування назв військового одягу в українській мові : [монографія] / Ніна Олександрівна Яценко. К. : ВД Дмитра Бураго, 2009. с. 179.
41. Ayto J. Twentieth Century Words. Oxford University Press, 1999. 626 p.
42. Bejoint H. "The Art of Translation in Military Contexts." Oxford University Press, 2017. p 84.
43. Bowyer R. Campaign. Dictionary of Military Terms. – Macmillan, Bloomsbury, 2004.p 280.

44. Dickson P. War Slang. American Fighting Words and Phrases from the Civil War to the Gulf War. N.Y., 1994. p 403
45. NATO glossary of terms and definitions. URL:[/www.nato.int/structur/AC/310/pdf/nov2000.pdf](http://www.nato.int/structur/AC/310/pdf/nov2000.pdf). (дата звернення: 15.09.2024 р.)
46. Shevchenko O.; "Contextual Approaches in Military Translation: Ukrainian and English Terminology," *Military Linguistics Review*, 2019. p 44.
47. The International Institute for Strategic Studies. The Military Balance. London Office, 2018.p 504.
48. Webster's Unabridged Dictionary. N.Y.: Random House, 2001. 2230 p.
49. Military Engineering Field Guide. URL:<https://ftp.idu.ac.id/wp-content/uploads/ebook/tdg/MILITARY%20PLATFORM%20DESIGN/Manual%20of%20Military%20Engineering.pdf> (дата звернення: 15.09.2024 р.)
50. Joint Fire Support Executive Guide.
URL:https://www.jcs.mil/portals/36/documents/doctrine/pubs/jp3_09.pdf (дата звернення: 15.09.2024 р.)
51. Counter-IED Operations Handbook.
URL:<https://www.act.nato.int/our-work/counter-improvised-explosive-devices/> (дата звернення: 15.09.2024 р.)
52. U.S. Department of Defense Terminology Database.
URL:<https://www.jcs.mil/doctrine/dod-terminology-program/> (дата звернення: 15.09.2024 р.)
53. Field Manual 4-02: Medical Services.
URL:<https://rdl.train.army.mil/catalog-ws/view/FM-4-02-Audiobook/index.html> (дата звернення: 15.09.2024 р.)
54. Special Operations Glossary. URL:
<https://english-military-dictionary.org.ua/special-operations-forces-sof> (дата звернення: 15.09.2024 р.)
55. Military Operations Handbook.
URL:<https://www.icrc.org/en/publication/0431-handbook-international-rules-governing-military-operations> (дата звернення: 15.09.2024 р.)

56. Drill and Ceremonies Manual.

URL:<https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/military-identity-system/drill-manual.html> (дата звернення: 15.09.2024 р.)

57. U.S. Army Regulations Manual.

URL:<https://www.loc.gov/collections/military-legal-resources/articles-and-essays/historical-materials/us-army-regulation-manuals-circulars-and-pamphlets/> (дата звернення: 15.09.2024 р.)

58. Military Aviation Terminology Guide.

URL:<https://www.northcentralwis.net/wimuzikman/airterms.html> (дата звернення: 15.09.2024 р.)

59. Army Food Services Manual.

URL:https://cascom.army.mil/g_staff/g3/TTD/Products/QM-How-to-Handbook/Food%20Service%20Commanders%20Handbook%2017%20NOV%2021.pdf (дата звернення: 15.09.2024 р.)

60. Army Medical Evacuation Guidelines.

URL:[https://jts.health.mil/assets/docs/cpgs/Standard_Medical_Operating_Guidelines_\(SMOG\)_for_Critical_Care_Flight_Paramedics_2022.pdf](https://jts.health.mil/assets/docs/cpgs/Standard_Medical_Operating_Guidelines_(SMOG)_for_Critical_Care_Flight_Paramedics_2022.pdf) (дата звернення: 15.09.2024 р.)

61. Military Media Operations Manual.

URL:<https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA549468.pdf> (дата звернення: 15.09.2024 р.)

62. Military Aviation Glossary. URL:<https://www.f-16.net/glossary.html> (дата звернення: 15.09.2024 р.)

63. Army Weapon Maintenance Handbook.

URL:<https://ru.scribd.com/doc/58847235/p750-1> (дата звернення: 15.09.2024 р.)

64. Military Physical Training Guide.

URL:<https://www.army.mod.uk/media/21421/physical-training-programme.pdf> (дата звернення: 15.09.2024 р.)

65. Military Base Operations Handbook.

URL:https://www.icrc.org/sites/default/files/topic/file_plus_list/0431-handbook_on

- [international_rules_governing_military_operations.pdf](#) (дата звернення: 15.09.2024 р.)
66. Army Communication and Culture Guide. URL: <https://www.uakron.edu/armyrotc/ms1/36.pdf> (дата звернення: 15.09.2024 р.)
67. “АЛГОРИТМ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ” (на матеріалі української, перської та англійської мов)
URL: <https://studia-linguistica.knu.ua/alhorytm-ta-metodyka-doslidzhennia-viiskovo-i-terminolohii-na-materiali-ukrainskoi-perskoi-ta-anhliiskoi-mov/>. (дата звернення: 15.09.2024 р.)
68. Українська військова лексика: діахронія мовознавчих студій.
URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/2de24254-c30c-4c20-862d-e55a118036ba>
(дата звернення: 15.09.2024 р.)
69. «Young Scientist»; № 7 (119); July, 2023
URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-7-119-11> (дата звернення: 15.09.2024 р.)
70. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського; Серія: Філологія; Журналістика
URL: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.3/02> (дата звернення: 15.09.2024 р.)
71. Євген Долинський, “ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ В КОНТЕКСТІ ЛІНГВІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗСУ”;
с.1-5
72. Балабін В. В. Визначення поняття «військовий переклад»
URL: <https://1library.net/document/yjx432q-balabin-v-v-viznachennya-ponyattya-viyskoviy-pereklad.html> (дата звернення: 15.09.2024 р.)
73. Велика українська енциклопедія.
URL: <https://vue.gov.ua/%D0%90%D1%84%D1%96%D0%BA%D1%81%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 15.09.2024 р.)

ДОДАТОК

Додаток А

Приклади перекладу військових термінів

№	Військова одиниця (англійською)	Переклад українською	Прийом перекладу
1	Infantry	Піхота	Лексичний відповідник
2	Battalion	Батальйон	Транскрипція
3	Reconnaissance	Розвідка	Лексичний відповідник
4	Airborne	Десантний	Контекстуальна заміна
5	Commander	Командир	Лексичний відповідник
6	Armored vehicle	Бронетехніка	Калькування
7	Anti-aircraft missile	Зенітна ракета	Лексико-семантичне перетворення
8	Military intelligence	Військова розвідка	Калькування
9	Logistics	Логістика	Лексичний відповідник
10	Naval fleet	Військово-морський флот	Калькування
11	Camouflage	Маскування	Лексичний відповідник
12	Counter-offensive	Контрнаступ	Адаптація
13	Combat engineer	Інженер-сапер	Комбінування
14	Paratrooper	Десантник	Лексичний відповідник
15	Mortar	Міномет	Лексичний відповідник
16	Field hospital	Польовий госпіталь	Калькування
17	Military tribunal	Військовий трибунал	Калькування
18	Night vision goggles	Прилади нічного бачення	Компенсація
19	Chain of command	Ланцюг командування	Адаптація
20	Peacekeeping forces	Миротворчі сили	Лексико-семантичне перетворення

21	Infantry fighting vehicle (IFV)	Бойова машина піхоти (БМП)	Калькування
22	Air defense	Протиповітряна оборона (ППО)	Лексичний відповідник
23	Command post	Командний пункт	Калькування
24	Radar system	Радіолокаційна система	Калькування
25	Missile launcher	Ракетна установка	Лексичний відповідник
26	Armored personnel carrier (APC)	Бронетранспортер (БТР)	Калькування
27	Tactical unit	Тактична одиниця	Калькування
28	Sniper	Снайпер	Транскрипція
29	Special forces	Спеціальні сили	Калькування
30	Battle group	Бойова група	Лексичний відповідник
31	Logistics convoy	Логістичний конвой	Калькування
32	Forward operating base (FOB)	Передова оперативна база	Калькування
33	Airstrike	Авіаудар	Адаптація
34	Combat readiness	Бойова готовність	Калькування
35	Explosive ordnance disposal (EOD)	Знешкодження вибухових пристроїв	Лексико-семантичне перетворення
36	Military parade	Військовий парад	Лексичний відповідник
37	Naval aviation	Морська авіація	Калькування
38	Stealth technology	Технологія малопомітності	Адаптація
39	Weapon system	Система озброєння	Калькування
40	High-altitude reconnaissance	Висотна розвідка	Лексико-семантичне перетворення
41	Armament	Озброєння	Лексичний відповідник

42	Military drill	Військовий стройовий вишкіл	Адаптація
43	Close air support (CAS)	Безпосередня авіаційна підтримка	Калькування
44	Field artillery	Польова артилерія	Калькування
45	Cyber warfare	Кібернетична війна	Калькування
46	Naval blockade	Морська блокада	Лексичний відповідник
47	Combat zone	Зона бойових дій	Калькування
48	Supply depot	Склад постачання	Адаптація
49	Infantry regiment	Піхотний полк	Калькування
50	Military adviser	Військовий радник	Лексичний відповідник
51	Ballistic missile	Балістична ракета	Транскрипція
52	Nuclear deterrent	Ядерний стримуючий фактор	Лексико-семантичне перетворення
53	Ground assault	Наземний наступ	Калькування
54	Drone strike	Удар безпілотної	Лексико-семантичне перетворення
55	Amphibious landing	Амфібійний десант	Транскрипція
56	Chain gun	Ланцюгова гармата	Калькування
57	Rear guard	Тилова охорона	Адаптація
58	Heavy artillery	Важка артилерія	Лексичний відповідник
59	Warhead	Боєголовка	Лексичний відповідник
60	Reconnaissance drone	Розвідувальний безпілотної	Калькування
61	Combat medic	Бойовий медик	Калькування
62	Surface-to-air missile (SAM)	Ракета «земля-повітря»	Лексико-семантичне перетворення
63	Military base	Військова база	Лексичний відповідник
64	Tactical retreat	Тактичний відступ	Калькування

65	Missile defense system	Система протиракетної оборони	Калькування
66	Naval mine	Морська міна	Лексичний відповідник
67	Flight squadron	Авіаційна ескадрилья	Калькування
68	Ground support	Наземна підтримка	Лексичний відповідник
69	Chemical weapons	Хімічна зброя	Лексичний відповідник
70	Radar detection	Радіолокаційне виявлення	Калькування
71	Infantry squad	Піхотний взвод	Адаптація
72	Explosive device	Вибуховий пристрій	Калькування
73	Hostile territory	Ворожа територія	Лексико-семантичне перетворення
74	Armored division	Бронетанкова дивізія	Калькування
75	Emergency evacuation	Екстрена евакуація	Калькування
76	Guerrilla warfare	Партизанська війна	Лексичний відповідник
77	Close quarters combat (CQC)	Ближній бій	Лексико-семантичне перетворення
78	Anti-submarine warfare (ASW)	Протичовнова війна	Калькування
79	Signal corps	Сигнальний корпус	Адаптація
80	Field ration	Польовий пайок	Лексико-семантичне перетворення
81	Air superiority	Перевага в повітрі	Лексико-семантичне перетворення
82	Heavy machine gun	Важкий кулемет	Калькування
83	Combat vehicle	Бойова машина	Лексичний відповідник
84	Minefield	Мінне поле	Лексичний відповідник

85	Special operations forces	Сили спеціальних операцій (ССО)	Калькування
86	Forward observer	Передовий коректувальник	Лексико-семантичне перетворення
87	Logistics officer	Офіцер логістики	Калькування
88	Combat zone evacuation	Евакуація зони бойових дій	Лексико-семантичне перетворення
89	Strategic bombing	Стратегічне бомбардування	Калькування
90	Defensive position	Оборонна позиція	Лексичний відповідник
91	Fire support	Вогнева підтримка	Калькування
92	Armored brigade	Бронетанкова бригада	Калькування
93	Infantry platoon	Піхотний взвод	Калькування
94	Command ship	Командний корабель	Калькування
95	Artillery strike	Артилерійський удар	Лексичний відповідник
96	Military deployment	Військове розгортання	Калькування
97	Surveillance drone	Розвідувальний безпілотною	Калькування
98	Reconnaissance unit	Розвідувальний підрозділ	Калькування
99	Military convoy	Військовий конвой	Лексичний відповідник
100	Suppression fire	Придушувальний вогонь	Лексико-семантичне перетворення
101	Hostile engagement	Ворожа сутичка	Лексико-семантичне перетворення
102	Submarine detection	Виявлення підводних човнів	Лексико-семантичне перетворення
103	Weapons cache	Сховище зброї	Адаптація
104	Battle readiness	Бойова готовність	Калькування

105	Counter-insurgency operation	Операція проти повстанців	Лексико-семантичне перетворення
106	Advanced reconnaissance	Поглиблена розвідка	Калькування
107	Defense perimeter	Оборонний периметр	Лексичний відповідник
108	Combat air patrol	Бойове повітряне патрулювання	Калькування
109	Infantry division	Піхотна дивізія	Калькування
110	Demolition charge	Вибуховий заряд	Лексичний відповідник
111	Missile guidance system	Система наведення ракет	Калькування
112	Tactical airlift	Тактичне авіап перевезення	Калькування
113	Mobile artillery	Мобільна артилерія	Калькування
114	Combat load	Бойове спорядження	Адаптація
115	Countermeasure	Контрзахід	Транскрипція
116	Naval escort	Морський ескорт	Лексичний відповідник
117	Joint operations	Спільні операції	Лексичний відповідник
118	Close-range combat	Ближній бій	Лексико-семантичне перетворення
119	Defensive fortification	Оборонна укріплення	Калькування
120	Anti-tank weapon	Протитанкова зброя	Лексичний відповідник
121	Combat training	Бойова підготовка	Калькування
122	Anti-aircraft artillery (AAA)	Зенітна артилерія	Лексичний відповідник
123	Special mission unit	Підрозділ спеціального призначення	Калькування

124	Battlefield surveillance	Спостереження за полем бою	Лексико-семантичне перетворення
125	Infantry battalion	Піхотний батальйон	Калькування
126	Strategic missile	Стратегічна ракета	Лексичний відповідник
127	Night operation	Нічна операція	Калькування
128	Armored corps	Бронетанковий корпус	Калькування
129	Joint strike force	Об'єднані ударні сили	Лексико-семантичне перетворення
130	Emergency response team	Команда екстреного реагування	Лексико-семантичне перетворення
131	Combat engineer unit	Інженерно-саперний підрозділ	Калькування
132	Urban warfare	Міська війна	Лексичний відповідник
133	Strategic command	Стратегічне командування	Калькування
134	Patrol boat	Патрульний катер	Лексичний відповідник
135	Field command post	Польовий командний пункт	Калькування
136	Radio communication system	Система радіозв'язку	Калькування
137	High-explosive round	Боєприпас високої вибухової дії	Лексико-семантичне перетворення
138	Aerial reconnaissance	Повітряна розвідка	Калькування
139	Submarine warfare	Підводна війна	Лексичний відповідник
140	Camouflage net	Маскувальна сітка	Лексичний відповідник
141	Defensive maneuvers	Оборонні маневри	Лексичний відповідник
142	High-value target (HVT)	Високозначуща ціль	Лексико-семантичне перетворення
143	Amphibious operation	Амфібійна операція	Транскрипція

144	Ballistic vest	Балістичний жилет	Транскрипція
145	Naval reconnaissance	Морська розвідка	Калькування
146	Combat logistics	Бойова логістика	Калькування
147	Search and rescue (SAR)	Пошуково-рятувальна операція	Лексико-семантичне перетворення
148	Forward deployment	Передове розгортання	Лексико-семантичне перетворення
149	Hostile takeover	Ворожа окупація	Лексико-семантичне перетворення
150	Explosive ordnance	Вибухові боєприпаси	Калькування
151	Anti-tank guided missile (ATGM)	Протитанкова керована ракета	Лексико-семантичне перетворення
152	Fire control system	Система управління вогнем	Калькування
153	Naval fire support	Вогнева підтримка з моря	Лексико-семантичне перетворення
154	Combat helmet	Бойовий шолом	Лексичний відповідник
155	Mobile radar unit	Мобільна радіолокаційна установка	Калькування
156	Strategic deterrence	Стратегічне стримування	Лексико-семантичне перетворення
157	Heavy armored vehicle	Важка броньована машина	Лексико-семантичне перетворення
158	Ground-based air defense system	Наземна система ППО	Калькування
159	Combat support hospital	Госпіталь бойової підтримки	Калькування
160	Tactical support	Тактична підтримка	Калькування

161	Combat simulation	Імітація бою	Лексико-семантичне перетворення
162	Forward air controller (FAC)	Передовий авіанавідник	Калькування
163	Bomb disposal unit	Підрозділ знешкодження вибухівки	Калькування
164	Tactical missile	Тактична ракета	Лексичний відповідник
165	Naval strike group	Морська ударна група	Калькування
166	Mobile command center	Мобільний командний центр	Калькування
167	Psychological operations (PSYOP)	Психологічні операції	Калькування
168	Battlefield intelligence	Розвідка поля бою	Лексико-семантичне перетворення
169	Self-propelled artillery	Самохідна артилерія	Калькування
170	Military-grade equipment	Військове спорядження	Лексико-семантичне перетворення
171	Tactical reconnaissance	Тактична розвідка	Калькування
172	Combat zone	Зона бойових дій	Лексичний відповідник
173	Electronic warfare (EW)	Електронна війна	Калькування
174	Field operations	Польові операції	Калькування
175	Strategic airlift	Стратегічне авіап перевезення	Калькування
176	Weapons platform	Платформа для озброєння	Лексико-семантичне перетворення
177	Night vision equipment	Прилади нічного бачення	Калькування

178	Mine-resistant vehicle	Транспорт, захищений від мін	Лексико-семантичне перетворення
179	Defensive line	Оборонна лінія	Лексичний відповідник
180	Unmanned aerial vehicle (UAV)	Безпілотний літальний апарат	Калькування
181	Explosive ordnance disposal (EOD)	Знешкодження вибухівки	Калькування
182	Combat readiness drills	Навчання бойової готовності	Лексико-семантичне перетворення
183	Strategic alliance	Стратегічний альянс	Транскрипція
184	Ground combat	Наземний бій	Лексичний відповідник
185	Air defense network	Мережа протиповітряної оборони	Калькування
186	War crimes tribunal	Трибунал щодо воєнних злочинів	Адаптація
187	Military fortification	Військове укріплення	Лексичний відповідник
188	Long-range missile	Ракета дальньої дії	Лексико-семантичне перетворення
189	Combined arms operation	Операція з використанням різних родів військ	Калькування
190	Combat casualty evacuation	Евакуація поранених з поля бою	Лексико-семантичне перетворення
191	Light armored vehicle (LAV)	Легка броньована машина	Калькування
192	Coastal defense	Берегова оборона	Лексичний відповідник
193	Weaponized drone	Озброєний безпілотник	Лексико-семантичне перетворення

194	Tactical command center	Тактичний командний центр	Калькування
195	Naval blockade enforcement	Забезпечення морської блокади	Лексико-семантичне перетворення
196	Field training exercise (FTX)	Полеві навчання	Калькування
197	Anti-ship missile (ASM)	Протикорабельна ракета	Калькування
198	Stealth bomber	Малопомітний бомбардувальник	Лексико-семантичне перетворення
199	Armored personnel carrier (APC)	Бронетранспортер (БТР)	Калькування
200	Combat effectiveness	Бойова ефективність	Лексико-семантичне перетворення
201	Defensive strategy	Оборонна стратегія	Лексичний відповідник
202	Special reconnaissance (SR)	Спеціальна розвідка	Калькування
203	Naval logistics	Морська логістика	Лексичний відповідник
204	High-speed attack craft	Швидкісний ударний катер	Лексико-семантичне перетворення
205	Field supply unit	Полевий підрозділ постачання	Лексико-семантичне перетворення
206	Precision-guided munition (PGM)	Високоточний боєприпас	Лексико-семантичне перетворення
207	Counter-battery fire	Контрбатарейний вогонь	Калькування
208	Cyber defense unit	Підрозділ кібероборони	Лексико-семантичне перетворення
209	Guerrilla tactics	Партизанська тактика	Лексичний відповідник

210	Military support operations	Операції з військової підтримки	Лексико-семантичне перетворення
211	Naval combat readiness	Готовність до морського бою	Калькування
212	Multi-role fighter aircraft	Багатоцільовий винищувач	Лексико-семантичне перетворення
213	Combat logistics team	Команда бойової логістики	Лексико-семантичне перетворення
214	Strategic nuclear weapons	Стратегічна ядерна зброя	Лексичний відповідник
215	Reconnaissance patrol	Розвідувальне патрулювання	Калькування
216	Missile guidance system	Система наведення ракет	Калькування
217	Command and control (C2)	Управління і контроль	Калькування
218	Battlefield recovery	Евакуація техніки з поля бою	Лексико-семантичне перетворення
219	Emergency wartime shelter	Надзвичайний воєнний притулок	Лексико-семантичне перетворення
220	Defensive air patrol	Оборонне повітряне патрулювання	Калькування
221	Counter-insurgency tactics	Тактика боротьби з повстанцями	Лексико-семантичне перетворення
222	Heavy artillery	Важка артилерія	Лексичний відповідник
223	Long-range reconnaissance patrol	Патруль дальньої розвідки	Лексико-семантичне перетворення
224	Forward operating base (FOB)	Передова операційна база	Калькування

225	Mine clearance operation	Операція з розмінування	Лексико-семантичне перетворення
226	Air superiority	Повітряна перевага	Лексичний відповідник
227	Armored reconnaissance vehicle	Броньована розвідувальна машина	Калькування
228	Tactical airstrike	Тактичний авіаудар	Калькування
229	Coastal patrol	Берегове патрулювання	Лексичний відповідник
230	Anti-submarine warfare	Протичовнова війна	Лексичний відповідник
231	Defensive stronghold	Оборонний опорний пункт	Лексико-семантичне перетворення
232	High-value asset	Цінний об'єкт	Лексико-семантичне перетворення
233	Multi-layer defense system	Багаторівнева система оборони	Калькування
234	Precision strike	Точний удар	Лексико-семантичне перетворення
235	Combat zone evacuation	Евакуація із зони бойових дій	Лексико-семантичне перетворення
236	Cyber warfare	Кібернетична війна	Лексичний відповідник
237	Searchlight battery	Прожекторна батарея	Калькування
238	Anti-tank defense	Протитанкова оборона	Лексико-семантичне перетворення
239	Rapid response force	Сили швидкого реагування	Калькування
240	Hostile fire	Ворожий обстріл	Лексико-семантичне перетворення
241	Field artillery	Польова артилерія	Лексичний відповідник

242	Strategic strike capabilities	Можливості стратегічного удару	Лексико-семантичне перетворення
243	Weapons-grade material	Матеріал збройового класу	Лексико-семантичне перетворення
244	Surveillance aircraft	Літак спостереження	Лексичний відповідник
245	Special forces operation	Операція спеціальних сил	Калькування
246	Amphibious landing craft	Десантний катер	Лексико-семантичне перетворення
247	Missile interception	Перехоплення ракети	Лексико-семантичне перетворення
248	Supply chain logistics	Логістика ланцюга постачання	Лексико-семантичне перетворення
249	Civilian evacuation	Евакуація цивільного населення	Лексико-семантичне перетворення
250	Military police (MP)	Військова поліція	Лексичний відповідник
251	Battlefield medicine	Польова медицина	Лексико-семантичне перетворення
252	High-altitude reconnaissance	Висотна розвідка	Калькування
253	Combat support unit	Підрозділ бойової підтримки	Лексико-семантичне перетворення
254	Radar detection system	Система радіолокаційного виявлення	Калькування
255	Heavy lift transport aircraft	Вантажний літак важкого типу	Лексико-семантичне перетворення
256	Advanced combat tactics	Передова тактика бою	Калькування
257	Military hardware	Військова техніка	Лексичний відповідник

258	Defensive fortifications	Оборонні укріплення	Лексико-семантичне перетворення
259	Anti-radar missile	Протирадіолокаційна ракета	Калькування
260	Joint military exercises	Спільні військові навчання	Калькування
261	Airborne infantry	Повітряно-десантна піхота	Лексико-семантичне перетворення
262	Reconnaissance satellite	Розвідувальний супутник	Калькування
263	Emergency command center	Центр екстреного управління	Лексико-семантичне перетворення
264	Tactical drone	Тактичний безпілотною	Калькування
265	Battlefield coordination	Координація на полі бою	Лексико-семантичне перетворення
266	Special operations unit	Підрозділ спеціальних операцій	Калькування
267	Precision bombing	Точкове бомбардування	Лексико-семантичне перетворення
268	Naval mine clearance	Розмінування морських мін	Лексико-семантичне перетворення
269	Combat medic	Бойовий медик	Лексичний відповідник
270	High-speed interceptor	Високошвидкісний перехоплювач	Лексико-семантичне перетворення
271	Multi-role combat vehicle	Багатоцільова бойова машина	Калькування
272	Electronic countermeasures (ECM)	Електронні контрзаходи	Калькування

273	Ground support equipment	Наземне обладнання підтримки	Калькування
274	Light infantry	Легка піхота	Лексичний відповідник
275	Defensive naval operations	Оборонні морські операції	Лексико-семантичне перетворення
276	Advanced missile system	Передова ракетна система	Калькування
277	Military-grade encryption	Шифрування військового класу	Лексико-семантичне перетворення
278	Air combat training	Навчання повітряного бою	Лексико-семантичне перетворення
279	Combat loadout	Бойове оснащення	Лексико-семантичне перетворення
280	Naval artillery support	Артилерійська підтримка з моря	Лексико-семантичне перетворення
281	Reconnaissance mission	Розвідувальна місія	Калькування
282	Armored infantry	Механізована піхота	Лексико-семантичне перетворення
283	Tactical command vehicle	Тактичний командний транспорт	Лексико-семантичне перетворення
284	Ground assault	Наземний штурм	Лексичний відповідник
285	Military transport ship	Військовий транспортний корабель	Лексико-семантичне перетворення
286	Anti-aircraft missile system	Зенітно-ракетна система	Калькування
287	Combat search and rescue	Пошуково-рятувальні дії в бою	Лексико-семантичне перетворення

288	Military-grade vehicle	Військовий транспорт	Лексико-семантичне перетворення
289	Battlefield monitoring	Моніторинг поля бою	Лексико-семантичне перетворення
290	Advanced radar system	Передова радіолокаційна система	Калькування
291	Naval air patrol	Морське повітряне патрулювання	Лексико-семантичне перетворення
292	Counter-terrorism unit	Підрозділ боротьби з тероризмом	Калькування
293	Heavy-duty supply vehicle	Важкий транспортний засіб	Лексико-семантичне перетворення
294	Long-range surveillance	Далека розвідка	Лексико-семантичне перетворення
295	Anti-missile defense system	Система протиракетної оборони	Калькування
296	Naval strike operation	Морська ударна операція	Лексико-семантичне перетворення
297	Precision combat maneuver	Точний бойовий маневр	Лексико-семантичне перетворення
298	Field engineering unit	Інженерний польовий підрозділ	Калькування
299	Advanced weaponry	Передова зброя	Лексико-семантичне перетворення
300	Naval strategic command	Стратегічне командування флоту	Калькування